JAVA-BODE.

NIEUWS-, HANDELS- EN ADVERTENTIE-BLAD VOOR NEDERLANDSCH-INDIE.

A°. 1861. **Zaturdag, 5 Januarij.** **N°. 2.**

Bestel-Bureau. Te *Batavia* bij H. M. VAN DORP; te *Samarang* bij DE GROOT, KOLFF & Co. en G. C. T. VAN DORP; te *Soerabaija* bij LE ROY & Co., te *Pasaroean* bij WEIJERMANS & Co., te *Cheribon* bij BLOK & Co. en A. A. RUZETTE; te *Tagal* bij Mevr. de Wed. G. M. VAN DORT; te *Madioen* bij G. A. HOGENRAAD; te *Padang* bij H. R. VAN WIJK, Rzn.; te *Amboina* bij A. HARMSEN; te *Makassar* bij W. EEKHOUT & Co. en voor *Nederland* bij J. NOORDENDORP, Pijpenmarkt te Amsterdam.

Prijs per half jaar voor *Batavia*.................. f 12,50.
" " " " *Java*.................. " 15,—.
" " " " *Buitenbezittingen*.................. " 17,50.
" " " " *Nederland*.................. " 22,50.
De betaling geschiedt vooruit. — Brieven franco.

De JAVA-BODE verschijnt op Woensdag en Zaturdag van elke week, voor posttijd.

De prijs der Advertentiën is 50 cents voor de Vijf woorden.
Bij eerste of meerdere herhaling 25 " " " " "
Behalve het Zegel voor den Lande.

Bij deze Courant behooren twee BIJVOEGSELS.

VERSCHEIDENHEDEN.

De planten van den Indischen Archipel.

Aangaande het grootere handelsnut, dat men van sommige planten van den Indischen Archipel kan trekken, geeft het tijdschrift *Das Ausland* de volgende inlichtingen. Wij deelen het in het belang van handel en nijverheid mede.

Vooreerst de kamferboom, die in de bosschen van Borneo en Sumatra groeit. Zijn stam van 67 el hoogte is zoo regt als eene kaars en grijsachtig. De takken groeijen eerst op eene hoogte aan van 34 el. Dikwijls ontmoet men in die sombere en vochtige bosschen omgevallen boomen, die vrij goed bewaard schijnen. Ten einde de bloedzuigers te ontwijken, die in de dikke, op den grond verspreide laag bladeren rondkruipen, gaat de reiziger dikwijls op die omvergevallen dikke stammen loopen, doch is dan niet weinig verwonderd er tot aan den hals in te zakken. De inboorlingen, de Battaks, trachten, wanneer zij die boomen omverhakken, er de kamfer uitte halen en verkrijgen dan van den geheelen reuzenboom slechts ½ of hoogstens 1 Ned. pond, dat zij voor het balsemen der lijken hunner opperhoofden gebruiken, of tegen zout kruid, lood, koper enz. verruilen. Die kamfer wordt in groote mate naar China en Japan uitgevoerd. Van het kamferhout worden de bekende Japansche koffers vervaardigd, voor wier reuk de witte mieren terug deinzen; maar gewoonlijk laat men den stam tot bederf overgaan, zonder er gebruik van te maken. Daar de kamfer in alle deelen des booms is verspreid, is het gemakkelijk te begrijpen, dat men er, in plaats van 1 kilo, honderden en duizenden kilos uit zou kunnen verkrijgen, indien men den boom in stukken zaagde en door middel van eene distilleer-machine de kamfer uit alle deelen de booms trok.

Een ander produkt van den Archipel is de muskaatnotenboom. De noot is van een vleeschachtig omkleedsel omgeven, dat veel overeenkomst met de perzik en de Abrikoos heeft. Om de noot te verkrijgen, werpt men gewoonlijk dit omkleedsel weg. In de notenparken op Banda ziet men dikwijls geheele hoopen van die vruchten, welke in rottenden staat verkeeren. Men zou ze echter kunnen droogen en in den handel brengen; ook kan men ze konfijten, hetgeen slechts zelden en als bij uitzondering gebeurt. Overigens groeit op die rottende hoopen een champignon, welke door de Indische lekkerbeken zeer gewild is.

Ieder jaar worden millioenen kilos koffij op Java geoogst. Men plukt de vrucht, welke er als eene kers uitziet en laat ze langzaam ontbinden, opdat het vleesch zich losmake van de twee zaadhuisjes, waarin de dubbele boon is verborgen. In de goed ingerigte plantages zijn groote schuren gebouwd, waarin de vrucht wordt uitgespreid en waar zij tot verrotting overgaat en eene ondragelijke lucht verspreid. Indien men, in plaats van de vrucht aldus te doen verrotten, zonder er eenig gebruik van te maken, ze aanwendde om brandewijn van te stoken, dan zou men jaarlijks een aanzienlijke som daarvan kunnen trekken.

Er zijn in den Archipel sommige suikerfabrieken, waar men gewoonlijk het overschot in gooten laat wegloopen, even als bij ons vuil water, in plaats van er rhum en arak van te vervaardigen. Evenzoo laat men het slecht geperste suikerriet in hoopen voor de fabriek liggen; wanneer het begint te regenen, dan gaat dit riet tot verrotting over en verpest den atmosfeer, hetgeen koortsen en andere ziekten te weeg brengt, soms gebruikt men het echter ook als brandstof.

Men zou uit verscheidene planten van den Archipel vlugtige oliën kunnen bereiden. De bloemen, waarmede de vrouwen zich het hair versieren, zouden reukwerken kunnen verschaffen, zooals b. v. de melati, de djempaka, enz.

Uit de vezels van den pisang, de aloë en de ananas maakt men de fijnste stoffen; wij hebben staaltjes gezien van stoffen, uit de vezels van den rameh (Boehmeria sanguinea) vervaardigd, van kabeltouwen en zeilen af tot de fijnste stoffen toe. Eenige jaren geleden werd eene plant van die soort naar Duitschland overgebragt, doch stierf in een kelder, waar zij in eene pot stond,

J. BROWN,
heeft wederom,
BOMBAIJ-LIJEN, EN DUCKS,
ontvangen.
(45)

De Ondergeteekende heeft de eer aan het publiek bekend te maken, dat zijne

NIEUWE APOTHEEK,

op **Rijswijk,**
tegenover de Harmonie, zal geopend worden op
Donderdag, den 10 Januarij e. k.,
zullende de zaken *door hem alleen en voor zijne rekening* gedreven worden.
(66) HENRY DEFFÈS.

Bij akte, voor den ondergeteekende, op ultimo *December* 1860, Sub nummer 165 verleden, is tusschen de Heeren
David Schuurman,
Sebastiaan Jacobus van der Meulen en
Meester **Theodorus Schuurman, Johannes zoon,**
allen kooplieden te *Batavia* woonachtig, aangegaan eene Vennootschap om onder de firma HAAGER en SCHUURMAN, gevestigd te *Batavia*, voorttezetten de zaken die vroeger onder dezelfde firma door eerstgenoemden heer werden gedreven, de Vennootschap is aangegaan tot het drijven van alle Handelszaken, voor den tijd van drie achtereen volgende jaren te rekenen van af primo Januarij 1861, en ieder der Vennoten heeft de teekening der firma; het teekenen van borgtogten is uitgesloten.
Batavia, 1 Januarij 1861.
De waarn: Notaris,
(50) Mr. R. V. HEIJLIGER.

De Heeren
Jan Pieter Bezoet de Bie
en
Johan Pieter Louran
hebben bij acte, dd. 31 Dec. 1860 No. 112, voor mij verleden, eene Vennootschap aangegaan tot voortzetting van den alhier bestaanden Handel voor eigen rekening en de Commissie-zaken onder de firma van
LANDBERG, BEZOET DE BIE & CO.,
waarvan beide Vennooten de teekening hebben en waarin de Heer PETER LANDBERG en Commandite deelt; de Vennootschap aanvangende op 1 Januarij 1861 is voor onbepaalden tijd aangegaan.
HOUTHUIJSEN,
(49) *Wd. Notaris te Batavia.*

Ingevolge Acte dd. 31 Dec. 1860 No. 109, voor mij gepasseerd, is de Heer JAN PIETER BEZOET DE BIE, onder dien datum afgetreden, als Lid der alhier bestaande firma
P. LANDBERG & ZOON.
HOUTHUIJSEN,
(46) *Tijd. waarnd Notaris te Batavia.*

Blijkens Acte op heden voor mij sub No. 111 gepasseerd, hebben de Heeren **PETER LANDBERG** en **GEORGE PETER LANDBERG** opgehouden gerenfd Leden te zijn der Vennootschap alhier gevestigd onder de firma LANDBERG, BEZOET DE BIE & Co.
De tijd. waarnd. Notaris,
(48) HOUTHUIJSEN.
Batavia, 31 December 1860.

Bij Acte op den 31sten December 1860, voor mij onder No. 110 verleden, hebben de Heeren PETER LANDBERG en GEORGE PETER LANDBERG zich, geassocieerd tot voortzetting van den alhier bestaanden Toko- en Commissie-handel onder de firma van
P. LANDBERG & ZOON,
waarvan beide Vennooten de teekening hebben, terwij de Vennootschap voor onbepaalden tijd aangegaan, begint op den 1sten Januarij 1861.
De Tijd. Wd. Notaris te Batavia,
(47) HOUTHUIJSEN.

De Heeren
A. J. WALEN EN W. H. LEURING,
zijn van af heden als **deelgenooten** van onze firma opgetreden.
GEBRS. ROSELJE & Co.
Batavia, 1 Januarij 1861. (61)

VENNOOTSCHAP ONDER FIRMA.

Bij akte verleden voor den ondergeteekende op den tienden November j.l., onder No. 52, is tusschen de Heeren
Eduard Maier Gumprich,
Wilhelm Strauss,
Carl Ferdinand Kappel,
Heinrich Wilhelm Eduard Krüger en
Leffmann Meijer,
aangegaan eene **VENNOOTSCHAP** om onder de
Firma GUMPRICH en STRAUSS
voort te zetten de zaken, die reeds thans onder diezelfde Firma door de beide eerstgenoemde heeren worden gevoerd, zijnde het drijven van HANDEL VOOR EIGEN REKENING EN IN COMMISSIE. De Vennootschap is aangegaan voor vier jaren, eenen aanvang nemende met primo Januarij 1861, en elk der Vennoten heeft de teekening der Firma.
Batavia, 12 November 1860.
De waarn. Notaris te Batavia,
(10) HEIJLIGER.

De Heeren
C. F. Kappel,
H. W. E. Krüger en
L. Meyer
zijn van af heden als ***LEDEN*** onzer Firma opgetreden.
GUMPRICH & STRAUSS.
Batavia, 1 *Januarij* 1861. (9)

De Heeren

S. J. VAN DER MEULEN
en
Mr. Th. SCHUURMAN, JOHZn.,
zijn op heden als ***Werkende Deelgenooten*** in onze firma opgenomen.
HAAGER & SCHUURMAN.
Batavia, 1 Januarij 1861. (36)

De Heer
WILLEM ABRAHAM ZILVER RUPE,
heeft onze ***Generale Procuratie.***
J. CEZARD & Co.
Batavia, 1 Januarij 1861. (28)

Van af heden hebben wij de Heeren
E. Smit Devonshire, te *Soerabaya*
en
C. F. Michell, te *Batavia*,
onze ***Generale Procuratie*** verle
Batavia, Soerabaija, 2 Januarij 1861.
(17) B. VAN LEEUWEN & C

De ondergeteekenden hebben de eer bekend te ken, dat zij op heden alhier hebben geopend TOKO en KOMMISSIEHUIS, onder de firma **Visscher & Co.,** en recommandeeren zich in gunst van het geëerde publiek.
TH. VISSCHER & Co.
Cheribon, den 1 Januarij 1861. (12

De Ondergeteekende voornemens zich met 1 Februarij te **Koeta** Borneo's Oostkust, als **Handels-** en **Scheepsagent** te vestigen, beveelt zich aan het inkoopen van Producten en voor Consignatie Goederen.
(8) O. E. HEIJDORN.
Batavia 1861.

On demande une **GOUVERNANTE** pour une demoiselle de cinq à six ans. L'usage familier et une prononciation pure de langue Française sont des qualités requises. s'Adresser au bureau de ce Journal. (57)

INSTITUUT NOORDWIJK.

Bovengenoemd Instituut zal wor den geopend Maandag 14 Januar e. k.
Batavia.
(56) R. J. L. WEIJHENK

Aan het Instituut Noordwijk te Batavia wordt gevraagd eene ge ëxamineerde **SECONDANTE.** (5

Gevraagd:

EEN OPZIENER,
over Stal en bedienden, Letter A. bij den Heer VAN DORP. (23)

SCHEEPSGELEGENHEID

wordt gezocht voor den overvoer, van ***Soerabaija*** naar ***Manilla***, van eene **IJzeren Kanonneerboot en eenige Machinerien,** aangebragt te *Soerabaija* met het Engelsche schip **ELISA**, kapitein PHILIPS, voor rekening van het Spaansche Gouvernement.
Aanbiedingen worden ingewacht voor den 5 Februarij e. k., te *Soerabaya* bij de Firma FRASER, EATON & Co., en alhier bij
(64) MACLAINE, WATSON & Co.

TIEN GULDEN BELOONING

voor den terugbrenger van een geelen finsch (russischen) HOND, middelbaar groot en zwaar, genaamd **Minski.**
Adres Passar Senin, 2de huis van de brug van Kramat. (40)

Worden te Koop gevraagd
Tien Bankactien.
Opgave van prijs aan
(68) H. M. VAN DORP.

De wortel werd echter in een tuin geplant, en des zomers had de plant weder eene hoogte van 1.33 el bereikt, een bewijs, dat deze plant zeer goed aan een ander klimaat kan gewennen.

Vele andere planten in den Archipel bevatten in hunne zaadbuisjes eene zijdeachtige wol, waarvan de industrie nog geen gebruik heeft gemaakt. Vele vruchten, zoo als de pisang en de arto-carpus, zouden gedroogd, een belangrijken tak van handel kunnen uitmaken.

(*Amst. Hand. en Eff. Bl.*)

Een slecht voorbeeld. Ik las onlangs in een dagblad, dat de jonge Oostenrijksche aartshertogin Gisela, het vierjarige dochtertje van den keizer en de keizerin van Oostenrijk, onderwijs ontvangt in het Hongaarsch, Boheemsch en het Fransch, en dat zij zelfs in laatstgenoemde taal zich reeds vrij wel weet uit te drukken. Zij spreekt natuurlijk ook Hoogduitsch.

Dit arme kind wordt dus op een leeftijd van vier jaren — een leeftijd waarop het nog *niets* moest leeren, althans niet door gezet onderwijs, gekweld met het leeren van *vier* talen! Ongelukkige jonge aartshertogin!

Herhaaldelijk werden onze lezers opmerkzaam gemaakt op het nadeel van te vroege inspanning der hersenen bij kinderen. Aartshertoginnen-hersenen zijn niet anders dan de hersenen van uwe en mijne kinderen en hebben zelfs eer kans van *minder goed* dan van *beter* te wezen.

Als het overal zoo gaat, is het niet te verwonderen, dat vorsten zoo zelden uitmunten door verstandelijke ontwikkeling.

Zóó behandeld, worden het broeikastplantjes, die wel bloesems dragen, kleine professortjes van 10 jaren en wijsneusjes, die Fransch leeren, in plaats van rond te springen in het groen; wonderkinderen — die iets minder dan alledaagsche menschen worden.

Arme aartshertogin!

In het cirque des Champs Elysées vertoont tegenwoordig de onbrandbare Leotard II zijne wonderkunsten. Men verbeelde zich eene ijzeren kooi, groot genoeg om een mensch te kunnen bevatten en in het midden der kooi nog een stang, die de bekrompen ruimte der gevangenis nog verhoogt. Deze stangen zijn gasleiders. Men steekt alles aan en in deze vuurlantaren bevindt zich een ridder van hoofd tot teen gewapend met een helm en wapenrusting van asbest. Aan het vuur, dat hem van alle kanten omringt, heeft hij niet genoeg; men werpt hem kruid toe, dat ontbrandt, men schiet met kanonnen spiritus van Pourceaugnac op hem af, die als gloeijende lava over zijne borst, zijne handen en zijn geheel ligchaam stroomt Als de proef lang genoeg geduurd heeft!, wordt alles uitgebluscht. De onbrandbare neemt zijn helm af, buigt zich, frisch als een roos, voor het publiek en verhaalt achter de coulissen aan de verbaasde brandweer, hoe wel hij zich in het vuur heeft bevonden.

In den nieuwen schouwburg te Napels is onlangs opgevoerd een tooneelstuk, getiteld: *Magenta en Solferino.* De akteurs, die in dit stuk de rollen der Franschen op zich hadden genomen, werden zeer toegejuicht, maar zij, die de Oostenrijkers moesten voorstellen, zijn zelfs mishandeld. Een hunner, die als Oostenrijksch generaal optrad, moest de vlugt nemen, terwijl de regisseur het publiek beleefdelijk verzocht, dien akteur toch niet zoo allerhevigst uit te fluiten. De geestdrift is bij tooneelspelers zoo groot, dat de direktie geene figuranten meer kan krijgen om de Kroaten voor te stellen, omdat zij, die voor de Italianen spelen, die arme sukkels op het tooneel zoo onbarmhartig afranselen, dat velen in het souffleurshokje te land komen.

MILITAIRE SOCIETEIT CONCORDIA.

Algemeene Vergadering,

ter verkiezing van EEN President en DRIE Kommissarissen in het Bestuur,

op Zaturdag den 5 Januarij 1861,

des avonds ten 8 ure.

Namens het Bestuur:

De Secretaris,

(1) BRUGMAN.

Theâtre de Batavia.

Avec la permission de Monsieur le Resident.

VENDREDI, 11 Janvier 1861.

Une Représentation de

UN MOUSQUETAIRE GRIS,

Comédie Vaudeville en 2 actes.

DISTRIBUTION:

Le Vicomte de Mourial . . . . KELLER.
Le Chevalier . . . . RANCURET.
M. Vieubois, procureur . . . . ALLEMAND.
Mme. Dutillez . . . . FAVRE.
Louise . . . . ZIMBERLIN.
Thomas, domestique . . . . TRETROP.
Un paysan parlant . . . . HALLEUAX.
Paysans et Paysannes.

Capitaine . . . de Quoi . . . . . ?

Vaudeville en un acte.

DISTRIBUTION:

Stanislas Gobillot . . . . DUBOIS.
Bouilmann . . . . ALLEMAND.
Léon . . . . RANCURET.
Amelie . . . . ZIMBERLIN.
Aspasie . . . . FAVRE.
Joseph . . . . TRETROP.
Deux Agents de police.

LA MÈRE MICHEL AUX ITALIENS.

Chansonnette comique par Beller.

ORDRE DU SPECTACLE:

1o. Capitaine de Quoi?
2o. La Mère Michel aux Italiens.
3o. Un Mousquetaire Gris.

Prix des places . . . . *f* 5.—
Sous Officiers . . . . „ 1.—
Caporaux et Soldats . . . . „ 0.50

L'Entrée des coulisses est interdite.

Le Directeur,

(54) COLOMBIER.

Bataviasche Schouwburg.

Met toestemming van den Heer Resident.

LIEFHEBBERIJ-TOONEEL,

onder Directie van den Heer

A. C. VAN DER ROEST.

Op Woensdag, den 16 Januarij 1861,

des avonds ten 8 ure.

De Gans met de Paauwenstaart

of

Het Geneesmiddel der Hoogmoedsdolheid.

Oorspronkelijk Blijspel met zang in twee bedrijven.

DOOR

A. RUISCH.

Tot slot:

DE GEEST DER MOEDER

of

De zoetste Wraak,

Lijrisch dramatisch gedicht in een bedrijf.

ENTREÉ . . . . *f* 3,—
JONGELINGEN VAN HET GYMNASIUM
mits in tenue. . . . . „ 1,—
KINDEREN. . . . . „ 1,—
(51)

Te Koop:

een span deugdzame en goedloopende PAARDEN.

Prijs *f* 350.— adres

(52) G. KOLFF & Co. *alhier.*

Te koop:

Wegens vertrek:

Op voordeelige voorwaarden het aangenaam gelegen **Huis** op **Molenvliet,** bewoond door den Heer **L. Bras.**

Informatiën bij

(41) CASSALETTE & Co.

TE KOOP:

het HUIS op Noordwijk, bewoond door en behoorende aan

J. B. ROSELJE.

(42)

Wordt te huur verlangd tegen Februarij of Maart,

Een ruim HUIS met ruime bijgebouwen.

Adres Bureau *Java-Bode.* (58)

DE PILLEN EN ZALF VAN HOLLOWAY.

De echte worden gemakkelijk van de nagemaakte onderscheiden, door het watermerk, dat op ieder blad van het handboekje te vinden is: »Holloway London," in half doorschijnende letters, die zigtbaar worden, wanneer men de bladen tegen het licht houdt.

Doosjes Pillen à *f* 1. — *f* 3. — *f* 5.—
Potjes zalf à *f* 1.— *f* 3.— *f* 5.—.

Te Batavia bij S. B. van Kleeff & Co.
» Banjoemaas » M. S. Cheriman.
» Soerakarta » W. Veldman.
» Djocjocarta » Buijn & Co.
» Salatiga » F. Kruthoffer.
» Tagal » Wed. Dort.
» Cheribon » W. Galistan.
» Cheribon » M. Blok en Co. (43)
» Samarang » H. L. Lijon en Co.

de Groot, Kolff & Co. en de hoofd agenten Soesman en Co.

JAVA-BODE

H. H. inteekenaren op bovengenoemd Blad, die geneigd zijn met hun abonnement voor het **Eerste half jaar 1861** voort te gaan, worden beleefd verzocht, hiervan zoo spoedig mogelijk aan den Ondergeteekende kennis te geven, en hem de gelden daarvoor ***franco*** toe te zenden, opdat hij in staat gesteld moge worden, de oplage bij tijds te regelen.

Prijs voor het Eerste halfjaar:

voor Batavia . . . . *f* 12,50
„ Java . . . . „ 15,—
„ de Buitenbezittingen . . . . . . „ 17,50
„ Nederland . . . . „ 22,50

Brieven ***franco*** aan den Administrateur.

H. M. VAN DORP.

De Inteekening en storting van dat Blad kan ook geschieden bij **Blok & Co.** en **A. A. Ruzette** te Cheribon; Mevr. de Wed. **G. M. Dort** te Tagal; **de Groot, Kolff & Co.** en **G. C. T. van Dorp** te Samarang; **Le Roy & Co.** te Soerabaja; **Weijermans & Co.** te Pasoeroean; **G. H. Hoogenraad** te Madioen, **H. R. van Wijk, Hzn.** te Padang; **Eekhout & Co.** te Makassar, **Harmsen** te Amboina, en voor de niet genoemde Buitenbezittingen bij de Agenten der schepen van den Heer **W. Cores de Vries.**

(5)

MAGAZIJN

van

PAPIER EN VERDERE SCHRIJFTBEHOEFTEN,

van H. M. DORP, te Batavia.

Dit **MAGAZIJN,** is steeds voorzien van eene groote verscheidenheid

PROPATRIA, VELIJN- EN POSTPAPIER

in alle formaten, als: Mediaan-roijaal, Super-roijaal, Imper. roijaal, Carton, Teekenpapier, Enveloppes, Prenten, Stalenpennen, Leijen, Griffels, Potlooden, Inktten, Lak, etc., etc.

Grootboek, Journaal en **Kasboek** en verdere **Bijboeken.**

Geele Amerikaansche Enveloppen @ *f* 2.— pr. 100.

Vergulde en Palissanderhouten **Lijsten.**

Zwart Ebbehouten LIJST en PASSE-PORTOUT voor Photographien.

Diamantpennen, Pennemessen, Copieerpersen en **Boeken, Pakpapier,** etc., etc. (60)

1861.

KANTOOR AGENDA. . . . . *f* 5.—
OPGEPLAKTE KANTOOR-ALMANAK „ 1.50
ONOPGEPLAKTE, IDEM „ 1.—
Opgeplakte KLEINER, IDEM „ 1.—

Verkrijgbaar bij

H. M. VAN DORP, te *Batavia.*

(4) en M. BLOK & Co., „ *Cheribon.*

Boekhandel van H. M. VAN DORP.

Ontvangen:

MULTATULI,

Indrukken van den dag.

No. 1 & 2.

(22)

Per Mail ontvangen:

I. COUPERUS, Een woord ter gelegenheid der ophanden zijnde ontmoeting der Oud-Gouverneurs-Generaal *J. J. Rochussen* en Mr. *Duymaer van Twist*, op het veld van vrijen arbeid, *f* 1,50.

II. WAARHEEN? Een woord aan den lezer van *Max Havelaar*, *f* 1,—

III. Berigt van inteekening op den tweeden druk van LANGE, *Het Nederlandsch Oost-Indisch leger ter Westkust van Sumatra*, 1819 tot 1845, *f* 6,50.

(59) H. M. VAN DORP.

Per Mail ontvangen:

VERGEET-MIJ-NIET. Muzen-Almanak 1861.
AURORA voor 1861.
Mr. J. R. COUPERUS. Een woord voor *J. J. Rochussen* en *Mr. A. J. Duymaer van Twist*, bij ontmoeting op het veld van vrijen arbeid.
J. A. JOOSTEN & Co. Bedenkingen over de Koffijveilingen.
WAARHEEN? Een woord aan de lezers van Max Havelaar.
MAX HAVELAAR. De Koffijveilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij. *Tweede Druk.*

Te Batavia bij

(62) G. KOLFF & Co.

De ondergeteekende zijne TOKO-ZAKEN liquideerende, verzoekt zijne **debiteuren** binnen drie maanden hun **debet** te voldoen, ter voorkoming van onaangenaamheden.

TH. VISSCHER VAN GAASBEEK.

CHERIBON, 31 December 1860. (11)

Stoomvaart in den Indischen Archipel.

Het vertrek der Stoomschepen in iedere maand gedurende het jaar 1861, is geregeld als volgt:

VAN BATAVIA

naar MUNTOK, RIOUW en SINGAPORE, den 3den en 17den.
naar SAMARANG en SOERABAJA, den 7den en 22sten.
naar BILLITON, PONTIANAK en SINGKAWANG, den 8sten.
naar BENKOELEN en PADANG, den 23sten.

VAN SOERABAJA

naar MAKASSAR, TIMOR-KOEPANG, DELHI en de MOLUKKEN, den 13den.
naar BAWEAN en BANJERMASSING, den 27sten.

Nadere inlichtingen te bekomen bij W. CORES DE VRIES te *Batavia* en te *Soerabaja*, D. KOPERSMIT & Co., te *Samarang*.

(44)

NAAR SINGAPORE.

Het vertrek der Stoomboot

Koningin der Nederlanden

is bepaald

op den 17den Januarij e. k.

Nadere inlichtingen te bekomen bij

(5) MACLAINE, WATSON & Co.,

Directeuren der Ned. Ind. Stoomboot-Maats.

Voor Passage naar

Rotterdam

wordt aangeboden het snelzeilend Nederlandsch Barkschip

„MARINUS WILLEM”

kapitein **P. van Duijn.**

Uitmuntend ingerigt voor den overvoer van Passagiers, varende een bekwaam Geneesheer.

Het vertrek zal medio Januarij van Samarang plaats hebben.

Nadere informatiën zijn te bekomen te Samarang bij de HH. Mc. NEILL & Co. en alhier bij den Gazagvoerder in het Java-Hotel en

de Agenten

(63) MACLAINE, WATSON & Co.

Passage naar Amsterdam.

Wordt aangeboden met het Snelzeilende Fregat Schip

Dionijsia Catharina,

Kapitein

BERKELBACH VAN DER SPRENKEL.

Deze bodem die uitmuntend voor den overvoer van Passagiers geschikt is, zal ongeveer den 6den Januarij de reis van hier aanvaarden.

Nadere informatiën bij den gezagvoerder in het **Java Hotel**, en bij

de Agenten,

(7). PAINE, STRICKER & Co.

Vracht en Passage

naar Soerabaija direkt met het Ned. Schip

OTTOLINA,

Kapitein EELEMAN.

Adres:

de Agenten,

(38) BURT, MYRTLE & Co.

EXTRAKTEN *uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie.*

BATAVIA, den 29sten December 1860. (No. 9.)

(*Staatsblad no.* 121).

Gelezen de missive van den Minister van Staat, Minister van Kolonien, van 18 October 1860, lett. C no. 16/1190, daarbij aanbiedende in afschrift zijner Majesteit besluit van 18 September 1860, no. 98;

Luidend hetzelve als volgt:

WIJ WILLEM III, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg enz., enz., enz.*

Op de voordragt van Onzen Minister van Staat, Minister van Kolonien, dd. 15 September 1860, lett. C no. 24;

Herzien Ons besluit van den 11den Februarij 1859. no. 40, houdende nieuwe bepalingen omtrent het toekennen van onderscheidingsteekenen en geldelijke belooningen aan militairen beneden den rang van officier, tot Ons leger hier te lande behoorende;

Gelet op Ons daarmede in verband staande besluit van 2 September 1859, no. 56;

Hebben goedgevonden en verstaan:

De bepalingen van artikel 4 van Ons eerstgemeld besluit bij dezen van toepassing te verklaren op de landmagt in de Nederlandsche overzeesche bezittingen; met dien verstande, dat de bij het voorschreven artikel ingestelde gouden medaille en de daaraan verbonden gratifikatie van 50.— (vijftig gulden) zullen geschonken worden:

a. aan den Europeschen militair, na een tijdvak van 25 jaren onafgebroken trouwe en eerlijke dienst in de voormelde bezittingen, (kunnende de dienst in Europa ook hierbij in rekening worden gebragt, daarbij een jaar in Europa, hetzij al dan niet te velde doorgebragt, voor een half jaar dienst in Oost- of West- Indie tellende);

b. aan den Africaanschen en Inlandschen militair, onverschillig van welken landaard, na eene zoodanige dienst van 30 jaren:

Zullende overigens de in Oost- en West-Indie bestaande bepalingen nopens het toerekenen al dan niet in bijzondere gevallen van diensttijd, ter bekoming der bronzen en zilveren medailles, en omtrent het verbeuren dier onderscheidingsteekenen, even zeer gelden voor de gouden medaille.

Onze Minister van Staat, Minister van Kolonien, is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan Onzen Minister van Oorlog tot informatie.

'S GRAVENHAGE, den 18den September 1860.

(Get.) WILLEM.

De Minister van Staat,
Minister van Kolonien,

(Get.) ROCHUSSEN.

Accordeert met deszelfs origineel,
De fd. Sekretaris Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

(Get.) J. LOUDON.

Is goedgevonden en verstaan:
Van het voorenstaande bij deze aanteekening te houden.
Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:

De 1ste Gouvernements Sekretaris,

WATTENDORFF.

Civiel Departement.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den resident van Pasoeroean C. P. C. Steinmetz, in te gaan met 1 Maart 1861, en
aan den ambtenaar op wachtgeld R. W. H. Ramdohr, laatst sekretaris van Banka.

Benoemd:

Tot adsistent-resident te Billiton en onderhoorigheden tevens vendumeester, de ambtenaar op wachtgeld H. von Gaffron, laatst adsistent-resident van de afdeeling Sintang (Wester-afdeeling van Borneo.)

Tot ambulante onder-kommiezen bij de recherche te Batavia, de onder-kommiezen der tweede klasse, W. C. H Romswinkel en D. F. C. Simons.

Tot onder-kommies der eerste klasse bij de recherche te Batavia, de klerk bij de direktie der middelen en domeinen, P. A. Anthonijs.

Gesteld:

Ter beschikking van den direkteur der kultures, de ambtenaar der tweede klasse voor de dienst in Nederlandsch-Indie, D. F. W. Lucassen.

Magtiging verleend:

Tot de uitreiking aan dr. J. A. W. Pott, eener akte van toelating tot de uitoefening van de genees,- heel- en verloskundige praktijk te Bandong (Preanger Regentschappen), zijnde hij tevens belast met de waarneming van de civiele geneeskundige dienst aldaar.

Militair Departement.

Ontslagen:

Eervol, uit Z. M. dienst, met behoud van regt op pensioen, de kapitein der infanterie J. C. Immink.

Gesteld:

Op non-aktiviteit, de eerste luitenant der infanterie C. G. Veenhuijzen.

Marine-Departement.

Voor het vak van scheepsbouw in Nederlandsch-Indie.

Benoemd:

Tot ingenieur der eerste klasse, de ambtenaar op non-aktiviteit, doch met eene bijzondere kommissie belast, K. F. C. Portengen, laatstelijk konstrukteur bij 's lands timmerwerf te Soerabaija.

Tot ingenieur der eerste klasse, de kontkteur bij 's lands maritieme-établissement te Soerabaija, F. Vos.

Tot ingenieur der tweede klasse, de onder-konstrukteur bij het marine-établissement te Onrust, J. de Haas.

Geplaatst:

BIJ HET MARINE ETABLISSEMENT TE ONRUST.

De ingenieur der eerste klasse, K. F. C. Portengen; met bepaling dat hij voorloopig met de bovenbedoelde kommissie belast blijft; en

De ingenieur der tweede klasse, J. de Haas; met bepaling dat aan hem wordt opgedragen de bediening van ingenieur der eerste klasse bij het établissement te Onrust, gedurende de afwezigheid van den titularis K. F. C. Portengen.

BIJ HET MARINE ETABLISSEMENT TE SOERABAIJA.

De ingenieur der eerste klasse, F. Vos.

ADVERTENTIEN.

Overvoer van Zout.

Op Dingsdag den 22sten Januarij 1861 zal door den resident van Soerabaija, ten zijnen burele des voormiddags te 10 uren, overeenkomstig het reglement op het houden van uitbestedingen (staatsblad 1829, no. 67), in het openbaar worden uitbesteed: het transport van zout van de hoofddepôt pakhuizen te Grissee en Sumanap naar de na te noemen plaatsen, als:

A. Uit de hoofddepôt pakhuizen te Grissee:
1,010 koijangs naar Indramajoe.

B. Uit de hoofddepôt-pakhuizen te Sumanap:
1,506 koijangs naar Cheribon,
1,310 » » Tagal,
760 » » Pekalongan,
3,650 » » Samarang.

De voorwaarden liggen ter inzage op de residentiekantoren te Batavia, Samarang en Soerabaija.

De Assistent-resident voor de Policie brengt ter kennisse van belanghebbenden, dat de prijs van het Brood voor de maand Januarij 1861 blijft bepaald als volgt:

voor een tarwenbrood wegende 1 pd. — 21 cents.
» » » » ½ » — 10 »
» » » » ¼ » — 5 »

De Assistent-resident voor de Policie brengt ter kennisse van belanghebbenden, dat de prijzen voor het Rund-, Varkens- en Buffelvleesch voor de maand Januarij 1861 zijn bepaald als volgt:

Rundvleesch. per Am. pd. 50 cents.
Varkensvleesch, „ katti . . 32½ „
Buffelvleesch, „ „ . . . 28 „

Aangekomen Vreemdelingen.

VAN 2 TOT 4 JANUARIJ,

HOTEL DER NEDERLANDEN. J. Leeflang, van Japan. — Dr. W. H. de Vriese, van Padang. — J. Servatius, van Idem. — B. Crone, van Buitenzorg — Mr. van Veldhoven, van Cheribon. — Carlier, van Amsterdam. — M. N. Niessen en Echtgenoot, van Riouw. — Graaf von Ranzow, van Idem.

HOTEL DES INDES. Kuchenius, van Garoet. — Guante, van Samarang. — Kraaijenhof, van Soerabaija. — Strengnaarts, van de Reede. — Visscher, van Onrust.

JAVA HOTEL. C. A. Sjöberg, van Macao. — Van der Meersch, van Siam.

MARINE HOTEL. F. D. van Duigen, van Cardiff. — R. W. de Haan, van Buitenzorg. — K. Hoek, van Tagal. — A. H. Henneveld, van Idem. — C. de Groot, van Buitenzorg. — F. von Noël, van de Reede. — S. Strapert, van Amsterdam. — F. Engelken, van Idem. — Mr. J. Coster, van Buitenzorg — Mejuf. Coster, van Idem. — J. H. Donker Curtius, van Bangkok — F. C. Schaalje, van Idem. — J. H. Frepi, Amsterdam.

Vertrekkende Personen.

J. B. Roselje en familie. — Dr. de Vriese. — R. Keijzer en familie.

VRIJE ARBEID?

De deugdelijkheid van het tegenwoordige kultuurstelsel op Java, tegenover het gewaagde en gevaarlijke van vrijen arbeid op groote schaal, betoogd op grond van veeljarige toepassing van vrijen arbeid in de binnenlanden van Java, door SALAK:

Wederom een brochure over den vrijen arbeid! — Och ja, en indien u dat ergert, dan beklaag ik u diep, want hoe vele er ook reeds tot heden verschenen, nog legio zal het getal der brochures voor en tegen den vrijen arbeid zijn, die nog zullen volgen; althans zoo groot voorzeker als het aantal bergen van Java, gelijk gij weet, waarlijk niet klein, te beginnen met onzen vriend Salak hier, als numero 1. Het is toch een vraagstuk van de hoogste beteekenis voor Nederland en Java, bovendien nog geenszins voldoende doordacht, van alle kanten beschouwd, ook maar al te dikwerf door kijkers en brillen bekeken, die geheel iets anders deden zien, dan er waarlijk te zien is. De beschouwingen en redeneringen voor en tegen den vrijen arbeid op Java, welke wij tot heden ontvingen, moeten niet alleen nog zeer vermeerderd en aangevuld, maar ook in velen gezuiverd en gereinigd worden. En dat laatste alleen is een arbeid, die niet minder herkulische krachten vereischt, dan de reiniging van Augiasstal vereischte.

Doch wat zegt ge van den titel? niet waar, lang genoeg, misschien wat al te lang, althans zoo ge kortademig zijt, want dan moet gij zeker twee- of driemaal ophouden, voor ge dien ten einde hebt gelezen. Maar ofschoon lang, hij is ook zaakrijk, geenszins woordrijk alleen. En hoe staat hij daar, met groote en kleine letters van verschillende soort, gedurig afwisselend, en neemt van boven tot beneden den ganschen omslag in! Waarlijk, heeft Salak dat zoo besteld, dan verstaat hij de kunst van adverteren, om zijn schrijven onder de oogen van het publiek te brengen, althans die titel trok mij onwillekeurig aan, dan is hij meer dan een berg van Java, ook een man van zijn tijd. Doch wat nog meer zegt, hij is ook een man, die kan getuigen, dat »terwijl het eigenbelang, die magtige hefboom der menschelijke handelingen en daden, tot hiertoe de pen, zoowel van vele voorstanders als bestrijders van het kultuurstelsel in Indie heeft bestuurd, — bij hem geen andere drijfveer bestaat, om zich in den strijd te mengen, dan het gevoel van vaderlandsliefde, het heilig pligtbesef.....”

Ei, ei! nu dat hebt gij dan al vast beet, gij heeren schrijvers, die vroeger en later ook wel eens uw schaapjes voor en tegen het kultuurstelsel in de wei hebt gezonden. Wien de schoen past, die kan hem aantrekken. Intusschen spreekt en kijkt Salak wel als de Salak, zeer uit de hoogte, en kan ik geenszins den hoed afnemen voor zoo veel blaam aan anderen, voor zoo veel lof aan zich-zelven toegekent.

En even weinig als Salak opheeft met zoo vele schrijvers voor en tegen het kultuurstelsel, is hij ook ingenomen met zoo vele leden der Tweede Kamer. »Daar — zegt hij — kent men slechts den Europeschen toestand, en, opgevoed in het keurslijf der theorien, wil men dien toepassen op Indie.”

»Onder die omstandigheden mogen de Indische belangen in de Tweede Kamer waarlijk niet langer aan eenzijdige beoordeeling worden prijs gegeven. Aan het *vivent les principes, perissent les colonies* — de Marseillaise der oppositie — moet ten spoedigste paal en perk worden gesteld.....” Mij dunkt die worden van Salak klinken niet minder forsch, dan het quos ego.... ik zal ze die rakkers.... van vriend Neptunus uit den ouden tijd.

Verlangt de lezer meer, het ligt ter zijner beschikking in de brochure; ik meen echter dat dit weinige voldoende is, om Salak te doen kennen als een volbloed kultuurstelsel-man. En die is hij zoozeer, dat hij beweert: »reeds a priori, zonder eenig verder betoog, zou de onpartijdige de zuiverheid der bedoeling van de tegenstanders en bestrijders van ons tegenwoordig kultuurstelsel, moeten betwijfelen tegenover die der Regering,” omdat deze dat kultuurstelsel handhaaft.

Dat zij het toch, ten koste der schatkist, in strijd met regt, billijkheid en gezond verstand, ten laste van een onderdrukte bevolking, met verwerping van een beter stelsel, dat des vrijen arbeids, zou handhaven, »neen, van de Regering kan zulk eene handelwijze, zulk eene misgreep, zelfs niet in de verste verte worden voorondersteld, veel minder verwacht.” — Van zulk een bewijsvoering kan gezegd worden: die te veel bewijst, bewijst niets. Daaraan toch ligt niets minder ten grondslag dan de meening: de Regering is onfeilbaar en kan zich niet vergissen; maar nu leert ons niet alleen de geschiedenis van vroegere, ook die der latere en der laatste jaren, dat de Regeringen zich niet alleen, zelfs met de beste bedoelingen, gelijk andere stervelingen, kunnen vergissen, maar zich ook zeer dikwijls, ook soms zeer lang vergist hebben. En om daaruit nu een argument tot verdachtmaking der oppositie te ontleenen, — neen, dat had Salak niet moeten doen. Veel gelukkiger is de redenering van Salak, als hij opkomt tegen de bewering der oppositie — echter meenen we niet van al haar leden — welke de heeren- en kultuurdiensten op Java »met den naam van slavernij brandmerken,” en daar tegenover wijst op de lasten der Westersche maatschappij, des vaderlands, — in de zware belastingen daar op te brengen, in andere verpligtingen daar in stad en op het land van boer en burger geëischt, in den dwang om van hun 18de tot hun 50ste jaar als soldaat, schutter of bij de brandspuit dienst te doen.

Hij vervolgt tegen hen, die vrijen arbeid en vrije kultuur op Java willen: »Om daarin te slagen moet men zijn toevlugt nemen, tot voorschotten, geschenken, ruime betaling der produkten en overtreding,” — »tot knoeijerijen met de inlandsche hoofden om koelies te krijgen.” »De produkten van den zoogenoemden vrijen arbeid worden in den regel verkregen, door allerlei omwegen en middelen, waar van men zich in Nederland geen denkbeeld kan maken.” Het is den voorstanders van vrijen arbeid ook slechts te doen om *»vrijheid van produktie” voor zich, niet om »den vrijen arbeid” voor den Javaan.* »Zij vragen niet *hoe* men de produkten verkrijgt, maar wel *wat* en *hoeveel* men verkrijgt.” — Zij zijn tegen den kultuurdwang van het gouvernement, om in hun geldelijk belang »de inlanders tot een toestand van vermomden, veel erger dwang dan die van het kultuurstelsel te brengen.” Salak wijst ook op de treurige gevolgen van verwarring, verzet en oproer, in een gedeelte van Britsch-Indie uitgebroken, voortgesproten uit den zoogenaamden vrijen arbeid met voorschotten. Hij herinnert verder hoe de heer 's Jacob, »voorstander van den vrijen arbeid” daarvan moest afzien, »uit gevoel van billijkheid en zedelijkheid;” hoe de heer Hasselman, Oud Resident van Djokjo en anderen »hebben ondervonden, dat vrije arbeid slechts eene vermomde slavernij is, waarbij alle *vrijheid* daarin zou bestaan, dat de ondernemer *naar willekeur* over de krachten der bevolking zou mogen beschikken, gelijk de Barbaar het doet in Suriname.” Hij wijst op het gebeurde in Rembang, welks resident de bewijzen leverde, dat de zoogenaamde vrijwillige tabaks-kultuur daar »geene vrijheid is, maar een andere vorm van dwang,” enz.

EERSTE BIJVOEGSEL
behoorende bij den
JAVA-BODE,
van Zaturdag, 5 Januarij 1861, N°. 2.

Zoo is het dus volgeus Salak duidelijk, dat »wezentlijk vrije kultuur op groote schaal mitsdien op Java niet bestaat," vooral niet die van suiker, welker riet »14 tot 18 maanden te velde staat, terwijl de gemeentegronden nogtans jaarlijks op nieuw onder de Javaansche bevolking verdeeld worden." »Wil men al — zegt hij — dien vrijen arbeid inroepen bij het oogsten en bewerken van het suikerriet, voor het erlangen van gronden en het beplanten met suikerriet kan daaraan niet worden gedacht. Dit is zóó waar, dat zelfs de voorstanders van vrijen arbeid bij de voorstelling van het Regeringsreglement, toen zij *furore* wilden maken, zich tot het eerstgenoemde bepaalden en van het laatstgenoemde geen woord repten."

»Vrije arbeid bij koffij en suiker moeten wij voor eene mystifikatie verklaren."

Wat en wie heeft de man, die vrije kultuur op Java wil drijven, niet noodig?

De Javaansche hoofden, »die door geschenken, beloften, voorkomendheid, in het belang der vrije industrielen worden gewonnen en omgekocht."

Verder »de bevolking, de eigentlijke arbeiders," van wie »de produkten in den regel door allerlei omwegen en middelen worden verkregen."

Ook de »Europesche autoriteit moet hij op zijne zijde hebben." — »De hoofden en bevolking moeten hem aanzien en beschouwen als iemand, die door den resident of het gouvernement in zijne onderneming beschermd en ondersteund wordt. Indien men dit laatste kardinale voorregt mist, of wat nog erger is, indien men het gezag tegen zich heeft of krijgt, dan helpen zelfs geld (namelijk omkooping der hoofden) en goede woorden niet en de onderneming moet en zal geheel of gedeeltelijk mislukken, en hiervan zijn, helaas! maar al te vele voorbeelden." Nog meer voert Salak tegen de vrije kultuur aan en roept daarna zegevierend: »dat het bestaande kultuurstelsel zeer goed werkt, en bij magte is, om de produktie van Java nog belangrijk te verhoogen," op de bijdragen der kolonien, die van 1847 tot 1857 stegen van *f* 14,097,302,53 tot *f* 41.000,000,00. Hij besluit daaruit, »dat de bron uit de Oost steeds meer en meer mildelijk vloeit, en ten anderen, dat dit niet het geval zou kunnen zijn, indien aldaar niet rust en welvaart heerschten."

De onpartijdige, tevens kenner van Java en de Javanen, zal moeten erkennen dat er veel, zeer veel waarheid is in het door Salak aangevoerde, al moge hij het ook niet in alles met hem eens kunnen zijn.

Vooral is het verdere door hem opgemerkte en waarover hij zeer verdient zelf gelezen te worden, waar en behartigingswaardig. Met den eisch van vrije kultuur op Java begint men met datgene, waarmee men moest eindigen. Dan moet eerst iets anders voorafgaan, geheele omkeering van het bestaande. »Wil men — zegt hij — den vrijen arbeid en arbeid, die dezen naam verdient, men zal een anderen weg moeten inslaan, dan dien tot dusver gevolgd. Immers het stelsel van bestuur, de heerendiensten en de vereeniging van politiek en administratief gezag in ééne hand, zijn de *algemeene*, het gemeenschappelijk grondbezit, de waterverdeeling en het gebrekkige landrentenstelsel, voor de vrije kultuur de *bijzondere* groote beletselen voor den vrijen arbeid. Ja wat meer is, dat stelsel is niet enkel een *groot* beletsel, het is met den wezentlijk vrijen arbeid, algemeen ingevoerd, te eenenmale onbestaanbaar."

»Vrije arbeid is alleen mogelijk in een vrije maatschappij. Maar wie acht den Javaan reeds rijp voor zulk een maatschappij; wie zou daartoe de hand durven slaan aan het bestaande?

Salak wijst verder op »de vadsigheid en het indolente karakter van den Javaan," — »op het klimaat waaronder hij leeft en zijne geringe behoeften," — »op zijne vele uitspanningsfeesten," wanneer hij voor geen dubbeld loon zelfs wil komen werken; »op den lagen trap van moraliteit en zelfstandigheid, waarop hij staat;" alle zoo vele groote hinderpalen voor de vrije kultuur. In één woord, »de Javaan is nog een onmondig, een groot kind." — »En aan wie zou men nu de voogdijschap over den onmondigen Javaan beter kunnen opdragen dan aan de Regering." — Wilt gij toch de heerendiensten afschaffen, den Javaan emanciperen, welnu, gij verspeelt tegelijk de kolonie."

Daarna gaat Salak nogmaals over tot een verdediging van het kultuur-systeem, het juist passende daarvan voor den Javaan in zijn tegenwoordigen toestand, waarover wij hier niet verder kunnen uitweiden, maar 't geen wel waardig is nagelezen te worden.

»Eerst dan," zegt hij verder en wij stemmen hem dit geheel toe, »als de Javaan *godsdienstig en zedelijk*, door bevordering van onderwijs meer ontwikkeld zal zijn, *kan en mag er sprake zijn van vrijen arbeid.*" Hoe juist en waar is het gezegde: »De geschiedenis der menschheid in het algemeen en van ieder mensch in het bijzonder, leert het namelijk overtuigend, dat de regte ontwikkeling van den mensch niet van buiten maar van binnen aanvangt; dat eene industriëel verstandelijke vorming hem kan dresseren, mechanisch afrigten, maar hem niet voorbereiden, niet brengen kan tot de ware ontwikkeling van zijn wezen, tot de zelfstandige openbaring van het in hem sluimerende leven, van de in hem verborgen krachten. Maar wordt het hooger leven, dat uit God is, ware godskennis en godsdienst in hem opgewekt, dan ontwikkelt, verhoogt, veredelt zich ook geheel zijn innerlijk wezen, en dat moet zich noodzakelijk en onmisbaar tevens in zijn uiterlijken toestand, in het huisgezin en de maatschappij, in arbeid, nijverheid en kunst uitdrukken. Het ware Christendom heeft altijd de volken tot ontwikkeling en beschaving gebragt, maar eene beschaving zonder godsdienst, eene bloot verstandelijke, materiele ontwikkeling en geslepenheid, enkel industriele vorderingen, waar godsdienst en zedelijkheid niet de levensgrond van den mensch, van de maatschappij zijn, — de wereldgeschiedenis heeft het dikwerf, helaas! en niet het minst in onze dagen, overtuigend genoeg geleerd — leiden tot het zekerste en diepste verderf der volken."

Als slotsom zijner beschouwingen geeft Salak de zes navolgende stellingen:

»1°. Dat de toestand der maatschappij op Java den wezentlijk vrijen arbeid in het groot, zoo als men die in Europa begrijpt, niet toelaat."

»2°. Dat feitelijk geen enkele Javaan de geheele vrije beschikking heeft over zijn tijd en zijne handen."

»3°. Dat het geheel en al van den invloed der besturende Europesche en Inlandsche ambtenaren afhangt, of men bij eene onderneming op Java met vrijen arbeid genoegzaam werkvolk verkrijgt."

»4°. Dat een hoofdvereischte, om van lieverlede tot vrijen arbeid te komen, zou zijn, eerst eene verandering van den toestand der Javaansche maatschappij, door eene godsdienstige zedelijke opvoeding, dat is door Christelijke beschaving."

»5°. Dat bij eene verandering van dien toestand, welke men alleen door het uiterlijk opwekken der zinnelijkheid tracht te bevorderen, het bezit der kolonie en mitsdien de welvaart van Nederland ten laatste zou worden bedreigd." En

»6°. Dat bijgevolg het tegenwoordige kultuurstelsel gezegend werkt, en voor als nog en zoo lang moet worden behouden, omdat de Javaansche arbeidende bevolking daaronder stoffelijk en zedelijk meer wordt bevoordeeld, de produktie vermeerdert, 'slands finantien stijgen en de Nederlandsche handel, scheepvaart en nijverheid meer en meer bloeijen."

Beviel mij de aanhef van Salaks schrijven niet, de verdere lezing van zijn brochure deed hem mij kennen als een man vol ernst en ijver, die met kennis van zaken en uit overtuiging de waarheid wil dienen en ook dient, die veel in zijn brochure zegt, wat de voorstanders van de vrije kultuur op Java wel eens mogen lezen en ter harte nemen.

INDRUKKEN VAN DEN DAG,
megedeeld door
MULTATULI.

Multatuli, schrijver van den meer beruchten dan beroemden Max Havelaar, geeft thans, als vervolg daarop, kleine stukjes uit onder den titel hierboven vermeld, die »op onbepaalde tijden," bij D. A. Thieme, te Arnhem, verschijnen. No. 2 ligt voor ons.

Het is gerigt aan de stemgeregtigden in het kiesdistrikt Tiel, waar hij zich verkiesbaar stelde voor de Tweede Kamer. Hij verhaalt hun daarin:

1°. Waarom hij zich verkiesbaar stelde.

2°. Hoe hij over den tegenwoordigen toestand van Indie denkt.

3°. Welke zijn politieke geloofsbelijdenis is.

En waarom stelde hij zich als kandidaat voor de Tweede Kamer? Was het door *eerzucht*, misschien door *geldzucht* gedrongen, of wel om het *ambt-zelf?*

Al ligt zoudt ge meenen zoo ze daartoe niet zamenvloeiden, dat dan althans de eene of andere dier redenen hem daartoe drong. Noch het een noch het ander, zelfs niet in het minste. Wij moesten dit ook reeds weten. Multatuli behoort toch geenzins tot de gewone menschen. Maar hooren wij hem zelf.

»Eerzucht in den gewonen zin bezielt mij niet."

En hoe zou ook eerzucht hem kunnen bewegen zich kandidaat te stellen, als ge slechts met hem denkt aan de redenen die gewoonlijk een kandidaat daarvoor moeten aanbevelen, »*de grondige kennis der behoeften van ons distrikt.*"

»En ook geldzucht bezielt mij niet." Hoe zou ook die onbeduidende schadeloosstelling den leden der Kamer uitbetaald, hem daartoe kunnen opwekken, daar zij »ten hoogste voldoende is, om een politiek persoon door het aankoopen van boekwerken en het bekostigen van de zoo noodige reizen, op de hoogte zijner roeping te houden."

En wat het ambt betreft? »ik-zelf gevoel geen lust om lid te zijn van de Tweede Kamer," is hierop zijn antwoord. Geen wonder ook. Want »onder een ministerie als het tegenwoordige bij voorbeeld, zou ik toch zeer spoedig overgaan tot het neêrleggen van mijn mandaat."

Maar waarom stelt hij zich dan toch tot kandidaat? Hij antwoordde weder. »Toch vraag ik het u stemgeregtigden van Tiel — opdat gij daardoor — een vonnis zult uitspreken in het geding tusschen Multatuli en het Ministerie van Kolonien."

Hoe hij verder over den tegenwoordigen toestand van Indie denkt? — Maar vraagt ge dit nog omtrent den man, die over het daar gevolgd regeringsysteem in zijn Max Havelaar zijn »houdt den dief!" heeft uitgeroepen. Er is reeds menig bitter oordeel over onze koloniale politiek geveld, Multatuli wint het daarin echter allen af. In denzelfden geest vervolgt hij ook in zijn schrijven aan de stemgeregtigden van het distrikt Tiel. Men leze slechts.

»Geroofd goed brengt geen zegen aan." Het koloniale stelsel is voor hem, »wat de moraliteit aangaat, stelselloosheid, waardoor het wel of wee van zoovele millioenen voortdurend heeft afgehangen van de grillen der staatslieden die sedert het bestuur van der Capallen, zich (elkander) met weinig geluk of roem hebben opgevolgd, zoo in het besturen der gewesten daarginder, als in het vertrouwen des Konings hier te lande."

»Er moet nog een en ander — zegt hij verder — bereikt worden, voor men — de Minister van Kolonien en de Landvoogd — gezamenlijk kan aftreden, en een jaar wanbestuur meer, zou niet noemenswaard toedoen tot de hoeveelheid brandstof die daar ginds door de zorg van een dozijn opgevolgde Gouverneurs-Generaal verzameld ligt, om te ontvlammen bij de eerste gunstige gelegenheid."

»Er kankert eene diepe wonde aan ons staatsbestuur. Middelmatigheid en onbekwaamheid, — numerieke sterkte in plaats stellende voor gehalte — hebben zich weten voorop te dringen, en de vruchten geplukt die, *in het belang van den staat*, de belooning behooren te zijn van ijver, kunde en belangloosheid."

Wat meent ge, wat zegt ge daarvan?

Claudite jam rivos, sat prata liberum! jongens laat de duiker vallen, want het land loopt onder.

Maar, in ernst! zulke van hartstogt dronken deklamaties, behoeven geen weerlegging, zij dragen het brandmerk van eigen veroordeeling op het voorhoofd. Zij vernietigen, zij vermoorden zich-zelf. Het is hier niet Kaïn die Abel doodslaat, maar Kaïn die Kaïn zelf doodelijk treft [1].

En nu nog ten slotte zijn publieke geloofsbelijdenis. Andermaal laten wij hem spreken.

»De beste volksvertegenwoordiger in de Tweede Kamer voor Indie is hij, die het karakter bestudeerde van Javaan en Maleijer, bij Javaan en Maleijer;" »die — gelijk de heer Stoete eens zeide — ten hoogeschool heeft gegaan op de *baleh-baleh.*"

»Ook ik ben daar student geweest," zegt Multatulie, en kon hij ook zeggen.

Echter neemt hij »geenszins de *baleh-baleh* als eenige, noch zelfs als voornaamste leerschool aan." Hij heeft ook, »hoogen eerbied voor de resultaten van studie in het boekenvertrek."

»Ik stel den *navigateur* boven den *zeeman*."

»Maar het kan zamengaan, ook *zeelieden* zijn noodig op het schip van den staat."

»Men kan het een doende, het ander niet nalaten."

»Ik zie geen heil in *uitsluitend behoud*, evenmin als ik heil verwacht van oppositie *quand même*, of van een liberalisme dat *Westersche* vormen zou willen geven aan *Oostersche* zaken."

»Ik geloof integendeel, dat er iemand noodig is, die zonder eenige afhankelijkheid van partij begrippen, het *goede* voorstaat, onverschillig of het moet worden *daargesteld*, als iets nieuws of *behouden*, uit het reeds bestaande."

»Ik ben kleurloos in dien zin, dat ik huiveren zoude de begrippen aan te kleven, dergenen die heil verwachten van streng behoud." — »Maar evenmin acht ik het betreden wenschelijk van den weg, dien anderen betreden willen, van den weg, die door onoordeelkundig afbreken, voor er iets nieuws zij in de plaats gesteld, door het toepassen van *Westersche* begrippen op *Oostersche* zaken, — door het ondermijnen van *Aziatisch* gezag met de rammeijen van *Westersche* praeconceptien, — evenmin wensch ik *dien* weg betreden te zien die regtstreeks leiden zoude tot al geheele des organisatie van het Nederlandsch bestuur in Indie."

»Ik geloof dat er een man noodig is van *studie*, maar niet van studie *alleen*, een man van *praktijk* doch niet van praktijk *alleen*; een man die het volk in Indie kent, die daaronder en daarmede geleefd heeft, die tevens echter genoeg man van wetenschap is, om niet door zijne praktische rigting geleid te worden op bloot empirisch gebied; een man die het *goede* voorstaat door het streven naar *waarheid*; iemand die gebonden *noch* door systeembanden, *noch* door menschenvrees, *noch* door zucht om ministers te believen, *durft* en *kan* aantoonen, hoe diep de wonde is, die er kankert aan ons staatsbestuur, iemand eindelijk, die *ondervinding* heeft, *bekwaamheid*, *moed* en *dit* vooral, een man die een HART bezit."

Vindt ge dat niet zoo waar als schoon gezegd? ziet ge daarin niet het ideaal van den volksvertegenwoordiger voor Indie geschetst? Zoudt ge niet willen dat zelf zoo gezegd te hebben?

Zoo nu en meer nog in dien geest schreef Multatuli vroeger in verschillende dagbladen. Daarop wijst hij de stemgeregtigden van het kiesdistrikt Tiel, als zijn politieke geloofsbelijdenis, daarmee stelde hij zich tot hun kandidaat.

En wat geschiedde? — Hij werd door hen niet verkozen, — zelfs niet één stem, zegt men, werd op hem uitgebragt.

Maar hoe is dat zoo geschied? Is hij dan niet die man van *studie* en *praktijk* in Indische zaken, die *durft* en *kan;* die man van *ondervinding*, *bekwaamheid en moed?* — Wat meent ge, hoe kunt gij nog zoo vragen. Heeft hij dan niet de toekomst van zich, van vrouw en kind, opgeofferd aan zijn overtuiging, aan zijn beginsel; spreken dan niet evenzeer kennis en studie, als talent en moed uit het verschillend schrijven, dat wij van zijn hand ontvingen; heeft hij dan niet eerst bijna twintig jaren lang, onder en met het volk van Indie geleefd, — het regeringsstelsel daar beschouwd, bestudeerd, bespied, doordacht, voor daarover zijn »houdt den diet," uit te roepen?

En toch is hij gevallen, toch, zegt men, bragten de mannen van Tiel niet één stem op hem uit.

Andermaal vragen wij: hoe is dat toch geschied?

Multatuli, 't is juist die uitroep: »houdt den dief!" 't zijn juist die van hartstogt dronken uitvallen, waarmeê gij het zwaard dat ge tegen anderen meendet op te heffen, tegen u zelf hebt gekeerd. Hartstogt kan ons wel verder van — maar geenszins nader tot de waarheid brengen. Dat begreep Tiel, dat begrijpt Nederland.

Multatuli! gij hebt veel geleden, gij zult nog veel lijden, als gij blijft voortgaan op den weg door u ingeslagen.

Multatuli! gij hebt opentlijk verklaart geen Christen te zijn, geen Christen te kunnen zijn; welnu, dat gij geen Christen zijt, dat de geest van Christus nog niet in u is, ziedaar juist de oorzaak, waarom gij niet kunt woekeren met de vele talenten u geschonken, voor u-zelf, voor Indie, voor Nederland; dat gij nog erger doet, dan ze weg te graven in de aarde.

---

[1] Wij verzoeken den lezer, wel zeer beleeft, hier het tertium comparationis, het derde der vergelijking, wel op het oog te willen houden, op dat niemand ons de dwaasheid toedichte, als hielden wij de koloniale politiek voor den zoo ongelukkigen als onschuldigen Abel, en Multatuli voor den zoo rampzaligen als boozen Kaïn. Verre van ons zoo dwaze meening.

Multatuli, gij hebt opentlijk verklaard, kon ik een Christen zijn! ook dan zoudt gij zendeling willen worden onder de heidenen in Indie. Welnu, laat het niet bij wenschen, met wenschen alleen komt men geen stap verder, daarom werk en bid, waak en strijd om Christen te worden en gij zult ook een waardig en gezegend zendeling uit Indie, voor de belangen van Indie in Nederland zijn.

BATAVIA.

Met Z. M. schroefstoomschip *Groningen*, kommandant kapt. luit. t/z J. van der Meersch, is den 4den dezer alhier aangekomen de Nederlandsche kommissaris voor Siam en Japan Mr. J. H. Donker Curtius, die op de reede met de aan zijn rang verschuldigde eerbewijzen ontvangen is.

— Gedurende de maand December is in de

Spaarbank ingebragt geworden	*f* 19549.08.
en terug genomen	» 3168.54.
Op ult. December beliepen de Inlagen van	
1076 Inleggers	*f* 798704.66.
en zijn tot dien datum terug genomen .	» 312466.22.
Zoodat ingelegd blijft . .	*f* 486238.44.

— Betreffende den werkkring der *Nederlandsch-Indische Levensverzekering-* en *Lijfrente-Maatschappij*, over het eerste jaar valt mede te deelen, dat het bedrag van: *ontvangsten* voor Kontributien en Extra storting in 1860 is . . . . , *f* 172,988,06, de *jaarlijksche* Kontributie en Stortingen op 31 December 1860 zijn . . . . *f* 113,604.60, terwijl voorts als een bijzonderheid is op te merken, dat in 1860 *niet één verzekerde persoon stierf*, zoodat op het bedrag van ***f* 1,240.408** onder 31 December 1860 verzekerd, niet één zoogenaamde *schade* is gevallen; *zoogenaamd* dewijl op uitbetalingen aan hen, die om zoo te zeggen te vroeg sterven wordt gerekend; en daarvoor ¹/₂ @ ⁴/₅ der berekende Kontributie bestemd is.

Het resultaat van het eerste jaar is dus *bijzonder*, maar volgende jaren kunnen echter evenzeer een ongunstiger resultaat aantoonen, alléén over een zeker tijdvak mag men bij zoodanige verzekering het gemiddelde nemen; — bestendigt zich het gunstige, dan komt zulks op *Bonus-* en *Reservefonds*, waarin *Kontribuanten* voor ⁴/₅ deelen, winst of voordeel keert grootendeels tot *hen-zelven* terug.

Batavia. — Per telegraaf via Soerabaija is het berigt ontvangen, dat de togt van Z. M. stoomschip *Reynier Claessen* naar Sajoessoa (Sumbawa, bedoeld in ons nummer van Zaturdag 21 December jl., uitmuntend is geslaagd. Van 19 tot 24 December jl. zijn op genoemd eiland veroverd, vernield en verbrand eenige kampongs, zeven groote en een aantal kleine rooversprauwen; veroverd twaalf stukken geschut; vernield of buit gemaakt vele goederen en eetwaren; bevrijd uit handen der zeeroovers negen slaven, eene vrouw en twee kinderen; gevangen een zeeroover en een aantal hunner gedood, terwijl van onze zijde 5 man zijn gesneuveld of gestorven en 4 gekwetst.

De *Reynier Claessen* is wegens gebrek aan viktualiën naar Makasser teruggekeerd, en zou met de *Gedeh* weder naar Sajoessoe stevenen, om het geheele roofnest aldaar uitteroeijen. De roovers zijn zonder middelen om van hun eiland te ontvlugten en verkeeren in grooten nood. Onder hen bevinden zich de beruchte Laparoeda en Bapa Abas, broeder van het hoofd van Bonerate. De slaven, die nog in grooten getale op Sajoessoe aanwezig zijn, zijn meest alle afkomstig van Bawean.

Celebes en Onderhoorigheden (November).— De gezondheidstoestand was in het geheele gouvernement bevredigend. Op de buitengewoon hevige regenbuijen in het laatst der voorgaande maand volgden drooge en drukkend warme dagen, slechts door enkele regendagen afgewisseld. Zulks was niet gunstig voor het bewerken der padi-velden, doch bevorderde daarentegen de padi-oogst in Bonthain. In de afdeeling Sandjai werd aan dien oogst de laatste hand gelegd. De Nieuw-Orleanskatoen-aanplanting op Saleier is zeer goed geslaagd. Ook de nieuwe koffij-aanplant aldaar gaf goede verwachting en zoude uitgebreid worden.

De Goenoeng Api op het ten oosten der baai van Bima gelegen eiland van denzelfden naam gaf sedert de maand September teekenen van buitengewone werking. Rook en vuur-kolommen stegen daaruit bij herhaling op en zware slagen werden gehoord.

Op den 25sten November is door een erfslaaf van een welgestelden inlandschen handelaar te Makasser, zonder eenige bekende aanleiding, in het huis zijns meesters amok gemaakt, waarop hij het huis in brand heeft gestoken. Na twee volwassenen en twee kinderen gedood, alsmede eene vrouw zwaar verwond te hebben, is de amokmaker het brandende huis ontvlugt en woedend met ontbloote wapenen op de daarvoor verzamelde menigte aangevlogen, door welke hij om het leven is gebragt. In de totaal afgebrande woning zijn nog twee jonge vrouwen eene prooi der vlammen geworden, zoodat bij deze gebeurtenis in het geheel acht menschen zijn omgekomen.

De maand November leverde buitendien weder droevige voorbeelden van de moordlust, welke de inlanders van dit gewest beheerscht. Onder anderen heeft een veertienjarige jongeling zijne zuster twee zware wonden toegebragt en werd hij slechts toevallig verhinderd in het voornemen, om zijn wapen tegen zijne moeder en andere omstanders te keeren.

De handel was levendig.

Te Makasser kwamen van buiten aan:
10 schepen onder Nederl. vlag,
4 » » vreemde »
14 inlandsche vaartuigen,
terwijl van daar naar buiten 's lands vertrokken:
6 schepen onder Nederl. vlag,
5 » » vreemde »
38 inlandsche vaartuigen.

Van plaatsen, binnen het Gouvernement gelegen, kwamen te Makasser aan 109 praauwen en vertrokken derwaarts 132 praauwen. In de overige havens van het Gouvernement was de vaart, als volgt:

Praauwen.	Ingeklaard.	Uitgeklaard
Zuiderdistrikten. . . .	28	16
Bonthain en Boelekomba	54	75
Sandjai	29	72
Saleier	95	148

Gouvernements landen. — Na overleg met al de regenten is bepaald, dat hun gevolg bij gewone opkomsten naar Makasser, of naar den hoofdzetel hunner afdeeling niet meer zal bedragen dan hoogstens twaalf man, waardoor een groote druk der bevolking en last zoowel van het bestuur, als van de hoofden zijn weggenomen. De hoofden hebben zich bovendien meerendeels verklaard voor het uitvaardigen van een algemeen verbod tegen het hanenvechten, waaraan de bevolking zeer verslaafd is en welk spel allerverderfelijkst is in zijne gevolgen.

De in beheerneming der eilanden Bonerate en Kalao, vroeger onder Boni sorterende, is afgeloopen. Op den 1sten November werd aldaar met de gebruikelijke plegtigheden de vlag geheschen. De ambtenaar Bakkers ondervond aldaar van de zijde der hoofden en bevolking veel medewerking in zijn arbeid. De grond is er bevonden zeer onvruchtbaar te zijn. De bevolking bedraagt ongeveer 6000 zielen.

Ternate. — Het weder was gedurende de maand October ll. drukkend warm, doch is in de maand November minder geworden door de vele regens.

In den namiddag van den 12den October omstreeks 7 uren en in den nacht van den 7den op den 8sten November cc. 2¹/₂ uren zijn ligte schokken van aardbeving waargenomen, die echter geene ongelukken hebben te weeggebragt.

Op verschillende plaatsen van het eiland Halmaheira onder Tidore zijn steenkolen ontdekt, waarvan vrij goede monsters zijn verkregen. De onderzoekingen naar deze brandstof worden voortgezet.

De verpachtingen van 's lands middelen over 1861 hebben *f* 935 meer opgebragt dan die over 1860.

Billiton. — (November). — De gezondheid der inlandsche bevolking en der Chinesche mijnwerkers was naar wensch.

Dagelijksche zware stortregens en daardoor ontstane bandjers hebben aan het te veld staande jonge padigewas veel schade veroorzaakt. Gelukkig was door gunstige omstandigheden in vroegere maanden bijna eene dubbele hoeveelheid ladangs gebrand en beplant geworden, dan in vorige jaren.

De rijst kostte op de hoofdplaats Tandjong Pandan gemiddeld *f* 7: — de pikol.

De mijnen kunnen allen werken; men is druk bezig met smelten.

De Engelsche klipper *Herculean*, gezagvoerder J. Bell, bestemd van China naar Liverpool, heeft bij Poeloe Pongo of Midden-Eilanden schipbreuk geleden. De opvarenden zijn gered. Het mogelijke wordt aangewend, om ook de lading, grootendeels uit thee bestaande, te redden. (*Jav. Ct.*)

LAATSTE BERIGTEN.

Parijs, 25 *November.* De *Moniteur* maakt het volgende keizerlijke besluit bekend: Willende aan de groote staatsligchamen een meer direkt aandeel geven in de algemeene staatkunde van ons gouvernement en tevens een sprekend bewijs van ons vertrouwen, dekreteren wij als volgt: de senaat en de wetgevende kamer zullen jaarlijks een adres van antwoord op onze troonrede opstellen; over dit adres zal beraadslaagd worden in tegenwoordigheid van kommissarissen der regering, die de noodige inlichtingen over de binnen- en buitenlandsche staatkunde van het keizerrijk zullen geven. Er zijn reglementaire bepalingen vastgesteld, ten einde voor het wetgevende ligchaam de uitdrukking van zijn gevoelen te vergemakkelijken en de openbaarheid van de debatten te bevorderen. Gedurende den loop der zittingen zal de keizer ministers zonder portefeuille benoemen, ten einde in de kamers, met de daartoe aangewezen leden van den staatsraad de ministeriele ontwerpen te verdedigen. Het ministerie van het huis des keizers is opgeheven en de attributen daarvan zijn vereenigd met die van hofmaarschalk. Tevens is opgeheven het ministerie voor Algerie en de kolonien, zullende de afdeeling kolonien bij het ministerie van marine gevoegd worden. Bovendien zijn eenige wijzigingen gebragt in de attributen van het ministerie van openbaar onderwijs en van openbare werken, landbouw en koophandel.

De heer Chasseloup Laubat is benoemd tot minister van kolonien, de maarschalk Pélissier tot gouverneur-generaal van Algerie. De admiraal Hamelin is benoemd tot groot-kanselier van het legioen van eer. De dienst, die niet onmiddelijk betrekking heeft op het openbaar onderwijs in de bijzondere gestichten van opvoeding en de universiteiten, zal van het ministerie van openbaar onderwijs op dat van het ministerie van staat overgaan.

Londen, 26 November. De heer Walewski is benoemd tot minister van Staatin plaats van den heer Fould.

Victor Emanuel heeft een dagorder uitgegeven, waarbij de Garibaldische vrijwilligers worden aangemerkt als een korps afgescheiden van de piemontesche armee.

In verschillende deelen van het Napelsche koningrijk heeft eene reaktionaire beweging plaats gehad. Eenige provinciën zijn in staat van beleg gesteld.

't Beleg van Gaeta gaat nog steeds voort. Men zegt, dat Frans II een ader is gesprongen.

De fransche generaal heeft Terracina bezet, na de terugtrekking der Sardiniërs te hebben verlangd.

De kandidaten voor het wapen der artillerie en der genie van het engelsch-indische leger zullen voortaan eerst een cursus doorloopen te Woolwich aan de koninklijke militaire akademie.

De verkiezing van den heer Lincoln in America tot president heeft een buitengewoon hevige beweging in de Zuidelijke Staten veroorzaakt.

Frans II, exkoning van Napels, heeft een tweede cirkulaire aan de Europesche mogendheden gerigt, beschrijvende de houding zijner tegenstanders als van zamenzweerders en roovers.

Een gerucht wil dat de oostenrijksche regering van voornemen is een volledige amnestie voor alle staatkundige misdrijven, in 1848 begaan, aftekondigen.

De fransche generaal te Rome heeft geweigerd, om noch aan Victor Emanuel, noch aan Frans, het logsmaterieel der Bourbonsche soldaten op pau grondgebied over te geven.

Men zegt, dat Oostenrijk voornemens is een o vatie korps te vestigen in het oostelijk gedeelt Transylvanie op de grezen van Moldavië.

Het engelsche legioen, dat onder Garibaldi die is in een toestand van wanorde en désorganisat Napels, 't welk naar men zegt, veroorzaakt is do onbekwaamheid huns aanvoerders. De officieren ben hem aangespoord zijn betrekking neder te le

Het kabinet van Madrid heeft formeel geprotes tegen den inval der Piemontezen in Napels als een sc ding van Spaansche regten, wijl de souvereiniteit de Spaansche linie der Bourbons is verzekerd, zo Napelsche tak mogt vallen.

De paus heeft geweigerd de scheiding van het ton Ticino van het bisdom Como, door de Zwitser bondsregering aangenomen, te bekrachtigen.

Poerio is tot minister zonder portefeuille te Na benoemd.

De russische expeditie tegen Daghistan is ge mislukt.

De koninginmoeder van Napels, met de princes de jonge kinderen van den exkoning, zijn naar Ro gegaan, en op het Quirinaal gehuisvest.

De keizerin van Frankrijk is in Schotland aange men, waar zij met veel voorkomendheid en eerb ontvangen is.

De keizerin van Oostenrijk is naar Madera vertr ken ter herstel van gezondheid.

Craaf Flahault is tot fransch gezant bij het hof v St. James benoemd.

Men zegt dat graaf Persigny benoemd is geword tot minister van binnenlandsche zaken in Frankrij

AANKOMST DER MAIL.

Uit de Europesche berigten, loopende tot 26 N vember 1860 hier heden ochtend vroeg per *Ba via*, kapitein *Nye*, ontvangen, deelen wij voorlo het volgende mede.

ALGEMEEN OVERZIGT.

De tijdingen uit Italie zijn in het algemeen zoo ve ward, niet zelden zoo met elkander in strijd, dat me soms niet weet wat men er van gelooven moet. He Parijsche *Journal des Débats* maakte dezer dagen da ook de opmerking, dat de geschiedenis thans even goe wordt geschreven met wat men voor waarheid houd als wat wezentlijk waarheid is, terwijl ieder dagelijk meer de overtuiging krijgt, dat het zeer moeijelijk is om de feiten die gegrond zijn, te onderscheiden va die welke gegrond zouden *kunnen* zijn. Voeg daarbi dat ieder dagblad, ieder schrijver van een brief, zijn berigten mededeelt en toelicht van zijn bijzonder stand punt. Wij zullen trachten in dit overzigt de waarheid zoo nabij te komen als mogelijk is, en daarbij hoofd zakelijk afgaan op officieele proklamatien of dergelijke, door de betrokken personen openbaar gemaakte in lichtingen.

Victor Emanuel heeft den 7den dezer zijn intogt te Napels gedaan. Hoewel er een digte regen viel, was er een ontzachlijke volksmenigte op de been en heerschte er eene buitengewone geestdrift. Garibaldi zat bij die gelegenheid naast den koning in het rijtuig en heeft daags daarna, vergezeld van de ministers, in de troonzaal officieel den uitslag der volksstemming aan den koning medegedeeld. De minister Conforti sprak bij die gelegenheid den koning aldus toe: »Sire! De Napolitaansche natie heeft U. M. met eene zeer aanzienlijke meerderheid van stemmen, tot haren koning uitgeroepen. Negen millioen Italianen hebben zich aangesloten bij die der overige staten, welke gij met zooveel wijsheid bestuurt; zij hebben daarmede uwe plegtige toezegging verwezentlijkt, dat Italie aan de Italianen moet toebehooren." Onmiddelijk daarna werd de akte van aansluiting opgemaakt en daarmede was de diktatuur geëindigd. Den 9den nam Garibaldi afscheid van den koning en het leger, en vertrok met eenige zijner officieren als eenvoudig partikulier naar Caprera, waar hij een landhuisje bezit. Hij is, na diktator van een bloeijend rijk geweest te zijn, even arm gegaan als hij gekomen is, en nadat hij alle belooningen, zooals de Annunziata orde van de hand gewezen had. Zulk een belangeloosheid herinnert aan *Cincinnatus*, die, na ook de vijanden zijns vaderlands gekastijd te hebben, tot den ploeg terugkeerde. Men heeft de opmerking gemaakt en naar het ons voorkomt niet ten onregte, dat er mogelijk meer berekening in zijn gedrag is, dan men oppervlakkig wel denkt. Als diktator was zijne rol geëindigd; als generaal aan het hoofd van een korps geregelde troepen, bleef voor hem niets anders over te doen, dan wat anderen even goed konden verrigten. Hij heeft dus gelijk gehad zich te verwijderen en afstand te doen, terwijl hij de herinnering zijner zelfverloochening en belangeloosheid achterlaat. Zijn bewind te Napels, waar hij met ontzachlijke moeijelijkheden te worstelen had, en wier gewigt men niet genoeg heeft erkend, hadden zijne waarde in het oog van het groote publiek een weinig verminderd. De verdienste van eene weergalooze loyauteit en onnavolgbare vaderlandsliefde blijft onbetwistbaar zijn deel. Garibaldi, tot het partikuliere leven terugkeerende, na het koningrijk Napels veroverd te hebben, behoudt op zijne tegenstanders, die zijn werk gaan voltooijen, een overwigt, dat wellig nog eenmaal voor het Italiaansche vaderland van groot nut kan worden. Dat overwigt kon door parlementairen strijd slechts verminderd worden; het zal daarentegen toenemen, nu hij in afzondering te Caprera woont, tot aan den dag, waarop Italië zijne diensten op nieuw zal inroepen." Overigens moet hij in de laatste dagen van zijn verblijf te Napels zich zeer te beklagen gehad hebben over de ondankbaarheid niet alleen van het gemeene volk, maar zelfs van dezulken, die hij tot een of ander aanzien gebragt heeft. Het gewone lot van uitstekende mannen.

De proklamatie, welke de koning van Napels bij zijne intrede in de hoofdstad tot de bevolking heeft gerigt, bevat niets wat bijzondere vermelding verdient. Des te meer indruk heeft de afscheidsgroet, waarmede Garibaldi zijne soldaten heeft aangesproken, de aandacht getrokken, voornamelijk om de laatste zinsneden, waar-

de diktator niet onduidelijk te verstaan geeft, dat hij eerstdaags zich weder aan hun hoofd denkt te plaatsen, om Venetie aan Oostenrijk te ontrukken. Wij deelen dien afscheidsgroet later mede.

Dit dokument heeft te Turin een diepen indruk gemaakt. Zij die den nieuwen staat eerst gegrondvest wenschen te zien, voor Sardinië zich in een nieuwen oorlog wikkelt, verkeeren thans in een soort van angstige spanning. Hierbij komt, dat velen vast gelooven, dat de nieuwe staat zich vroeg of laat toch in het bezit van Venetië zal mogen verheugen, als eene gebeurtenis, die zich van zelf moet ontwikkelen. Het is dus slechts eene kwestie van tijd, en daarom andermaal een oorlog te aanvaarden, zou in het oog van velen eene dwaasheid zijn. Daarentegen heeft die dagorder, of liever dit manifest, bij de oorlogzuchtige partij een gunstigen indruk gemaakt, en het parlement, dat reeds oorlogzuchtig was, zal zeker nu nog meer oorlogsgezind zijn, nu daarin ook de Napelsche en Siciliaansche vertegenwoordigers zitting zullen hebben; terwijl de koning, zoo als bekend is, uit persoonlijke neiging zich aan de partij des oorlogs schaart. Graaf Cavour zal dus, als minister, eene moeijelijke rol te vervullen hebben; want, hoe stoutmoedig hij ook zij, niemand zal kunnen beweren, dat hij niet met de staatkundige eischen van het buitenland, en ook met de inwendige krachten, te rade gaat.

De nieuwe gouverneur-Generaal van Napels, Farini, is na de aanvaarding zijner betrekking onmiddelijk overgegaan tot de zamenstelling van het bestuur. Hij heeft tot leden van den raad van het stadhouderschap benoemd de heeren: Ventimiglio, binnenlandsche zaken; Pisanelli, gratie en justitie; Scialoja, finantiën; Piria, openbaar onderwijs; Daffitto, openbare werken; Devicenzi, landbouw en koophandel; de heeren Mancini, Perrégni en Caracciola zijn leden van dezen raad, zonder een bepaald departement te besturen, en de post van sekretaris van den raad is opgedragen aan den heer Donghi. Ook met de organisatie van het Italiaansche leger is een begin gemaakt. De generaal de Lamarmora, die in de Krim het bevel over de Sardinische troepen heeft gehad, is door den koning met deze gewigtige taak belast. Volgens de reeds ontworpen regeling zal genoemd leger uit 80 regimenten van linie, met 4 regimenten grenadiers, 4 regimenten genie, 12 reg. karabiniers, en een aanzienlijk effektief kavallerie en artillerie bestaan, ongerekend 54 bataillons Bersaglirie, of jagers te voet. Een der bladen doet opmerken, dat de Fransche krijgsmagt 208 regimenten en 20 bataillons jagers telt, en voegt er bij, damen bij vergelijking dezer cijfers mag aannemen, dat het koningrijk Italie, ook zonder Rome en Venetiet over eene krijgsmagt zal beschikken, sterk genoeg, om met de Oostenrijksche legers den strijd te onder, nemen, zonder noodig te hebben Frankrijks bijstand in te roepen. Dat Oostenrijk, hoewel vast besloten, zich strikt tot het defensive te bepalen, zich nogtans op den oorlog blijft voorbereiden, bewijzen de maatregelen, die thans ter bescherming van Italie, Dalmatie en de oostelijke kustlanden der Adriatische Zee genomen worden.

Intusschen is het in het koningrijk Napels nog alles behalve zoo als het zijn moet. Er staan daar twee partijen regtstreeks tegen elkander over, de Mazzinistische en de reaktionnionnaire. Beide zullen der regering de handen vol geven, vooral de laatste. De eerste heeft haren zetel in de hoofdstad, de tweede in de provincien, speciaal in de Abruzzen. Deze geheele bergachtige provincie wordt, vooral in de omstreken van Teramo en Aquila, afgeloopen door gewapende benden, wier uiterlijk voorkomen aan de rooverskorpsen van den Fra Diavolo herinnert. Zij weten iedere ontmoeting met de Piemontesche soldaten behendig te ontwijken en zwerven slechts rond, om, gelijk zij voorgeven, namens koning Frans II, te plunderen en te moorden. Eerst was aan de nationale gardes opgedragen tegen die vermetele vrijbuiters te velde te trekken, doch daar het nu blijkt, dat deze korpsen daartoe niet voldoende zijn, heeft men thans mobile troepen er op afgezonden, terwijl te Teramo en Aquila regtbanken zijn opgerigt, om die gewapende landloopers te vonnissen. Eenige provincien zijn dan ook reeds in staat van beleg verklaard. In het algemeen verkeert het koningrijk ongeveer in denzelfden toestand, als vroeger Spanje na den dood van koning Ferdinand en de Midden- en Zuid-Americaansche Staten na den oorlog voor de onafhankelijkheid: overal ultra's van legitimistische en republikeinsche kleur; veel gepeupel bij een zwak vertegenwoordigde verstandige en krachtige burgerij. Het zou in dier voege wel kunnen gebeuren, dat Italie, even als Spanje, nog eenige moeijelijke jaren, welligt een halve eeuw, zoo als Mexico, te gemoet ging, tenzij het de talenten van Cavour, Farina en Fanti gelukt, dien toestand spoedig meester te worden en rust en orde te herstellen. Daarbij biedt Gaëta nog altijd wederstand en zal moeijelijk genomen kunnen worden, tenzij keizer Napoleon goedvindt van taktiek te veranderen; want nog altijd belet een Fransch eskader een aanval op die vesting van de zeezijde. Op last van koning Frans is een korps van niet minder dan 30,000 man op Pauselijk grondgebied teruggetrokken, klaarblijkelijk met het doel, om slechts zoo veel garnizoen in Gaëta te houden, als noodig is tot verdediging dier vesting. Koning Frans schijnt er op gerekend te hebben, dat dit korps, onder de bescherming van den generaal Goyon, den winter op het patrimonium van den H. Petrus zou kunnen doorbrengen, ten einde in het voorjaar op nieuw in het veld te rukken en bij goede gelegenheid Gaëta te ontzetten. De keizer der Franschen heeft het echter anders begrepen; al die troepen zullen naar hunne respektive haardsteden terug gezonden worden. Overigens blijkt uit eene dépêche uit Napels van 19 dezer, dat de belegering van Gaëta met nadruk begonnen is. Eergisteren vernam men dat de generaal Cialdini Terracina bezet had, doch later is dit weer tegengesproken en het blijkt nu, dat de Franschen dit gedaan hebben. Terracina is eene havenplaats, zeer nabij Gaëta en eene zeer belangrijke militaire stelling, welke Cialdini tot geen prijs in handen van Bourbonsche troepen laten kon.

Wat bij dit alles in hooge mate de aandacht trekt, is de tegenwoordige houding van de Fransche regering, die volstrekt onverklaarbaar is. Terwijl deze toch in haar eigen land strijdt voert tegen de vijandige geestelijkheid, bestrijdt zij de wereldlijke magt van den paus; terwijl zij koning Frans te Gaeta zedelijk ondersteunt en zelfs toelaat, dat uit Marseille buskruid naar die vesting gebragt wordt, levert zij geschut aan Victor Emanuel en ondersteunt dus dan eens aanval, dan weder de verdediging. Dat zulk eene staatkunde geen aanspraak kan maken op den naam van loyaal, is wel niet noodig te zeggen.

Koning Victor Emanuel vertrekt den 22sten naar Palermo.

Thans is bekend geworden het protest, dat Spanje aan de Sardinische regering heeft doen toekomen tegen haren inval op het Napelsche grondgebied. Indien Spanje, zoo wordt daarin gezegd, deze schending van het volkenregt met stilzwijgen voorbij ging, dan zou daarin zoo goed als eene abdikatie gelegen zijn van zijne regten, die zij evenzeer verpligt is te verdedigen als het wettige bestaan eener dynastie, welke door de heiligste banden met koningin Isabella vereenigd is. Het beroept zich voorts op de traktaten van 1759, zoowel door Sardinie als geheel Europa erkend. De traktaten, die het openbaar regt uitmaken, dat ten grondslag dient van het evenwigt in Europa, kunnen door het algemeen stemregt, zoo als het thans is Zuidelijk Italie toegepast wordt, niet vernietigd worden. Europa zal in zijne betrekkingen van natie tot natie nimmer een staatkundig kriterium toelaten, dat aan alle wettige regten en internationale verdragen den bodem inslaat.

Terwijl de Spaansche regering zich verder in zeer afkeurende bewoordigen over Sardinie's handelwijze uitlaat, brengt het in herinnering, dat de reeks gebeurtenissen in Italie begonnen is met een aanval op de wettige regten van een onschuldigen wees, in den persoon van hertog Robert I, terwijl de inval op het Pauselijk grondgebied en de verovering van de Beide Sicilien eene voortzetting zijn van dat werk.

Uit Oostenrijk verneemt men weinig anders, dan dat men er steeds voortgaat met het maken van oorlogstoerustingen. Over de jongste koncessien bestaat steeds veel oneenigheid, en nog meer onzekerheid. Op de goederen van den Hongaarschen baron Vay, die de waardigheid van hofkanselier heeft aangenomen, zijn door »onwilligen" belangrijke verwoestingen aangerigt. De keizerin, die aan een zwakke borst lijdt en reeds meer dan eens bloedspuwingen heeft gehad, zal den winter op Madera gaan doorbrengen. Zij is den 21 dezer met het Engelsch koninklijk jacht *Victoria and Albert*, haar voor die reis door koningin Victoria aangeboden, uit Antwerpen derwaarts vertrokken. Op dit oogenblik houdt men zich te Weenen bovenal bezig met het proces tegen den gewezen direkteur van de Wiener Credit-Anstalt, den heer Richter. Reeds is uit de procedure zooveel bewezen, dat de generaal von Eynatten, die zich, gelijk men weet, na Richters arrestatie het leven benam, zich door hem met een groote som had laten omkoopen, en zoodoende had medegewerkt tot aanzienlijke frauduleuse leverantien aan den staat. In de zitting van het Weener geregtshof van den 7den dezer kwam in deze zaak ook de naam van den al mede zich zelf om het leven gebragt hebbenden minister van finantien van Bruck, ter sprake, in verband met een bij de Credit Anstalt gepleegd bedrog.

Na alles, wat er vroeger over den treurigen dood van den heer von Bruck is geschreven, is men niet weinig verlangend om te zien, hoedanig dit gedeelte der aanklagt tegen den heer Richter verder zal worden in het licht gesteld.

Van onmiskenbaar belang zijn de toespraken, die op het jaarlijksch gastmaal van den lord-mayor te Londen, zoo door den heer de Persigny als door lord Palmerston en lord John Russell gehouden zijn. Wij deelen die later mede.

Sedert eenige dagen is er sprake van eene mogelijke abdikatie des keizers van Oostenrijk. Zonder daar nu vooralsnog eenig gewigt aan te hechten, verdient het de aandacht, dat de *Daily News* ook dit denkbeeld in een artikel over den staat van zaken in Oostenrijk last doorschemeren. In dit artikel, dat, zoo men te Londen meent, door het *Foreign Office* ingegeven is, wordt gezegd, dat twee wegen voor den keizer open staan: die voor eene reaktie, waarin echter Oostenrijks natuurlijke bondgenoot, Rusland namelijk, niet aan zijne zijde zou staan, of die van liberale hervormingen, welke echter voor het tegenwoordig kabinet moeijelijk te bewandelen is. In dien staat van zaken, zou bij keizer Franz Joseph het denkbeeld zijn opgekomen, om afstand van den troon te doen ten behoeve van zijn broeder Maximiliaan, daar deze door zijn antecedenten geschikter is, om het keizerrijk eene staatsregeling te geven, meer overeenkomende met de denkbeelden van dezen tijd en waarvan alsdan welligt de afstand van Venetie het gevolg zou kunnen zijn. Maar, zoo als gezegd, het zou voorbarig zijn voor alsnog eenig gewigt aan dit gerucht te hechten, wat men ook van den officieusen oorsprong van het artikel zegge moge. Opmerking verdient, dat de *Dailey News* ingewikkeld te kennen geeft, dat de Russische politiek bestemd is, om overal het beginsel van achteruitgang te begunstigen, hetgeen een vijandigen geest ten opzigte van de regering van keizer Alexander openbaart.

POLITIEK OVERZIGT.

De beraadslagingen over het wets-ontwerp op de regterlijke organisatie duren nog steeds voort. De aanneming wordt hoe langer zoo waarschijnlijker. Het is zeer mogelijk, dat wij haar in dit nommer zullen kunnen aankondigen.

Voor het overige is omtrent onzen politieken toestand niet veel bijzonders mede te deelen. Langzaam aan komen de antwoorden op de voorloopige verslagen betreffende de begrooting in. Dat van koloniën ontvingen wij zoo even. Daarbij is gevoegd een verslag van den resident van Cheribon en een van de ingestelde kommissie tot onderzoek naar het gebeurde met de verwoeste bouws suikerriet. De kommissie geeft als uitslag van haar onderzoek op, dat, de aanplantingen van de fabrieken te Kalisapoe en Kalitandjoug te zamen nemende, blijkt dat in het geheel 34 bouws met suikerriet werden beplant, en dat daarvan ruim $^5/_4$ bouw is uitgeroeid. Die uitslag, zegt het verslag, doet dus zien de onjuistheid van het in den *Java-Bode* van den 1sten Augustus 1860 voorkomend berigt om trent de verwoesting van 100 bouws suikerriet. Voorts verdient de toezegging van den minister in de memorie van beantwoording de aandacht, dat indien hij, »door »de voortduring van 's konings vertrouwen en door genoegzame ondersteuning zijner pogingen zich geroepen mogt achten en zijne krachten het toelaten nog langer aan het hoofd van het departement van koloniën geplaatst te blijven, hij zich voorstelt, eene nieuwe wet tot regeling der wijze van beheer en verantwoording der koloniale geldmiddelen te ontwerpen, om nog in den loop dezer zitting te worden ingediend, in de hoop van daardoor tot de oplossing van dit even moeijelijk, als gewigtig vraagstuk te geraken."

Of die plotselinge ommekeer 's ministers portefeuille redden zal, wagen wij niet te beslissen.

Staten-Generaal, — Tweede Kamer

Zitting van Donderdag 22 November.

In deze zitting is de beraadslaging over de *Nieuwe Regterlijke Inrigting* ten einde gebragt, en de wet *aangenomen* met 41 tegen 26 stemmen.

NEDERLAND.

(*Van den specialen korrespondent van den Java-Bode.*)

's Gravenhage, 25 November 1860. Onze organieke wetten komen niet gemakkelijk tot stand. Het ware geene onaardige bijdrage tot de kennis onzer staatsregterlijke geschiedenis, om eens na te gaan tot welke bewegingen die wetten vóór zij tot stand kwamen hebben geleid en met hoeveel moeite zij zijn ter wereld gekomen. Herinner u hoevele malen men getracht heeft, eene wet op het regt van vereeniging en vergadering er door te krijgen, en hoe zelfs een dier ontwerpen spoorloos tijdens de behandeling verdween. Ga eens na wat er met de wet op het armbestuur heeft plaats gehad, hoe de voordragt der wet een storm uitlokte, waarvoor het ministerie Thorbecke bezweek, en die tot de reaktie leidde, waarvan wij nog niet geheel zijn bekomen. De wet op het lager onderwijs heeft eveneens eene politieke beweging veroorzaakt, die ook eindigde met den val van een minister, wiens beginselen en bekwaamheid uitstekende vruchten hadden kunnen opleveren. Nogtans wat de heer van Reenen niet mogt tot standbrengen, werd, schier ongewijzgd, door zijn opvolger, den heer van Rappard, ingevoerd. Voeg bij die wetten ook die tot oplossing der spoorwegkwestie, waarop de heeren Simons en van Tets zijn gevallen, en denk thans aan de regterlijke organisatie, waarvoor Donker Curtius, Nedermeijer van Rosenthal, van der Bruggen, Streus en Boot zijn gestruikeld. Maar alle wetten zijn toch gekomen en zoo is thans ook, twaalf jaren nadat de grondwet het tot stand brengen er van heeft bevolen, de regterlijke organisatie in het leven geroepen. Wat vrijdenkers en katholieken, orthodoxen en vrijmetselaars niet tot stand konden brengen, heeft thans de Israëliet aan de natie gegeven. Altoos, wanneer de Eerste kamer het voorbeeld der Tweede volgt en het ontwerp goedkeurt. Sommigen willen dit betwijfelen, op grond der zamenstelling van dat staatsligchaam. De Eerste kamer, door en niet zelden uit de provinciale staten gekozen, is altijd min of meer met provincialismus behebt, en daar bij deze wet zes provinciale geregtshoven worden opgeheven, zou het kunnen zijn, dat uit dat oogpunt de nieuwe regterlijke inrigting grooteren tegenstand in de Eerste dan in de Tweede kamer ondervond.

Maar ook dan, wanneer dit kollegie zijne goedkeuring aan het ontwerp hecht, is de organisatie nog niet tot stand gekomen. Want in verband met haar moeten verscheidene onzer wetboeken eene herziening ondergaan. Deze wet is, in zekeren zin, slechts eene wet van beginselen en om die beginselen in toepassing te brengen moet er veel van hetgeen thans bestaat worden veranderd. Ook die veranderingen zal de heer Godefroi met zijne uitnemende bekwaamheid als regtsgeleerde en organisateur, binnen korten tijd hebben ingevoerd, en reeds door dit werk alleen heeft hij zich onder de Nederlandsche staatslieden eene eerste plaats verworven. Elk punt van diskussie was voor hem eene overwinning en zoo er al wijzigingen zijn aangenomen, zij grijpen weinig in het stelsel der wet. Op een paar uitzonderingen na zou intusschen die wet zonder die wijzigingen nog beter zijn.

Voor het publiek evenwel waren die regtsgeleerde debatten van alle belang ontbloot. De tribunes waren weinig bezocht; de volgende weken zal het publiek daar beter vertegenwoordigd zijn. De behandeling der begrooting dreigt, gelijk wij in vorige brieven reeds schreven, zich niet te zullen kenmerken, door het phlegma der juridische beschouwingen, welke in de laatste drie weken het hoofdkarakter der diskussien vormden. De verslagen der kamer hebben het reeds doen vermoeden. Thans zijn ook de memorien van beantwoording in het licht verschenen en de Regering neemt, blijkens deze, den strijd aan. Het lokt door zich schijnbaar te houden, of zij niets van de politieke aanmerkingen begrijpt, dien nog meer uit; ook de regering ziet de noodzakelijkheid in, volgens de memorie van beantwoording op hoofdstuk I, dat er overeenstemming besta. »Mogt zij," zegt die memorien »in strijd met hetgeen de Regering reden heeft, te verwachten, vroeger of later inderdaad blijken te ontbreken, dan zal de tijd daar zijn, waarop de koning krachtens zijn grondwettig regt moet beslissen."

De regering meent dus dat op dit oogenblik die overeenstemming wel bestaat; nogtans zegt zij zelve in dezelfde memorie: De vraag kan zijn of men (de kamer) zich wel tot de uitoefening van dat grond wettig regt (contrôle uit te oefenen op den gang des besturs) bepaalt, wanneer men leden uit het ministerie aanvalt, hunne benoeming als het ware onverholen afkeurt enz. Daaruit zou men mogen opmaken, dat de Regering zelve erkent, dat de overeenstemming niet zoo onbepaald is. Zij beroept zich tegenover de aanmerking der kamer, dat de optreding van dit kabinet door de omstandigheden niet was geregtvaardigd, op

hetgeen zij gedurende haar halfjarig bestaan heeft verrigt of voorbereid, hepaaldelijk op de spoorwegwet (of de Regering juist zooveel regt heeft zich daarop te beroemen, zal de toekomst moeten leeren.) Zij wijst op de plannen tot verbinding der groote koopsteden met de zee, op het tarief van in- en uitgaande regten, op de emancipatie der slaven, op de regterlijke organisatie en wat er verder door haar is voorgedragen Spreekt de kamer daarentegen van de weinige notitie, die de Regering neemt van motiën door de meerderheid der vertegenwoordiging aangenomen, dan antwoordt de Regering, dat dit zaken zijn, waarbij de algemeene regeringsbeginselen niet betrokken zijn en waarbij ieders zelfstandigheid bewaard en onverlet kan blijven.

Als men de kwestie ontleedt, komt zij hierop neder, dat de Regering in de kamer slechts niet een kollegie van wetgevers, maar haar karakter van volksvertegenwoordiging niet erkent. De miskenning van de vertegenwoordiging des volks is in zekere mate de ontkenning van het volk zelf als wil- en regten hebbend deel van den staat. Als men in dat volk slechts ziet menschen met stoffelijke behoeften, die geene zedelijke eischen koesteren, en in zijne vertegenwoordiging slechts adviseurs in zake van wetgeving, dan kan men ook wel die grondwet missen en wij zijn geheel op den oostenrijkschen, den franschen of den russischen weg.

(*Wordt vervolgd*)

Rotterdam, 23 November. Gedurende de laatst verloopen 14 dagen mogten wij ons in een goed najaarsweder verheugen. Wel regende het van tijd tot tijd, en was de atmospheer vochtig, doch, den tijd des jaars in aanmerking genomen, dan was dit niets ongewoons en ook niet erger dan andere jaren.

De levensmiddelen, ofschoon niet schaars, blijven langzaam in prijs stijgen; gemiddelde prijs van goede aardappelen is thans *f* 5 à *f* 5 per mud.

— Z. M. de koning heeft den heer H. de Bruyn, hoofdingenieur bij den waterstaat in Neerlandsch-Indie benoemd tot officier der orde van de Eikenkroon.

— Den 10den dezer zijn, uit het Nieuwediep onder het lossen der gebruikelijke salutschoten vertrokken Zr. Ms. stoomschepen *Reteh* en *Haarlemmermeer*, bestemd naar Batavia. Het étatmajor aanboord van Zr. Ms. stoomschip *Reteh* bestaat uit: luit. ter zee 1e kl. jhr. H. P. de Kock, kommandant; luit. ter zee 1e kl. G. W. C. Westenberg, 1e officier; luitenants ter zee 2e kl. J. A. P. J. de Roy van Zuidewijn, jhr. T. E. de Brauw en J. C. Joekes; adelborsten 1e kl. G. C. Sterk en M. P. Struick; officier van gez. 2e kl. G. A. M. van Ewijck; offic. van adm. 3e kl. B. M. E. Grevecoeur: scheepsklerk W. F. G. D. Faubel; en aan boord van de *Haarlemmermeer* uit: luit. ter zee 1e kl. P. Koning, kommandant; luit. 2e kl jhr. E. de Gijselaar, 1e offic; luits. ter zee 2e kl. P. Wittkop Koning en D. J. Weys; offic. van gez. 2e kl. P. J. Losgert; adjunct administrateur W. J. Medenbach. De *Reteh* is den 18den wegens tegenwind te Plymouth binnengeloopen, doch heeft een paar dagen later de reis weder voortgezet.

— *De Overland-post, loopende tot 24 September, is den 13den November hier te lande aangekomen.*

— Uit eene overigens *zeer goede* bron deelt men ons als gerucht mede, dat er meer dan immer *bepaald* sprake is van de benoeming van den heer mr. S. baron van Heemstra, thans minister van binnenlandsche zaken, tot gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indie.

— Met diep leedwezen vernamen wij den 17den Nov. dat de heer mr. *Leonard Metman*, kommissaris des konings voor de West-Indische wetgeving, op den 5den October, des avonds omstreeks half negen uren, te Paramaribo, in den ouderdom van 52 jaren en 5 maanden, is overleden.

— Z. M. heeft *benoemd* tot president van het hooggeregtshof van Ned.-Indie, alsmede tot de daaraan verbonden betrekking van president van het hoog militair geregtshof daar te lande, den heer mr. *A. J. Swart*, tot dus verre prok.-generaal bij gezegd geregtshof en advokaat-fiskaal voor de land- en zeemagt aldaar; tot 2den luit.-kw. bij het leger in O.-I., den serg. *A. A. Rip*, van het 4de reg. inf.: — *overgeplaatst* den 2den luit. *P. J. van Loo*, van het kol. werfdepot, bij het wapen der inf. in Oost-Indie; — *eervol ont-lagen*, op verzoek, den luit. t/z. 2de kl. *J. P. C. Gravenhorst*, dienende in Oost-Indie.

— *Aan de Statistiek van Handel en Scheepvaart van en op Nederland in* 1859, ontleenen wij het volgende:

Uit de Statistiek blijkt dat de eindcijfers over 1859 vergeleken met 1858, de volgende uitkomsten opleveren:

De *algemeene invoer* was *f* 17,066,469 en de *invoer tot verbruik f* 24,829,974 *minder* dan in 1858; de *algemeene uitvoer f* 25,508,127, *de uitvoer uit het vrije verkeer f* 11,378,108 en de *doorvoer f* 13,950,019 *meer* dan in 1858.

Onder anderen zijn minder ingevoerd; goud en zilver in staven 19½ millioen; tarwe 2 millioen; rogge, lout ruw ijzer, koffij, ruw koper 1 millioen; eetbare olie 2 millioen; rijst 7 millioen; ruwe suiker 2 millioen; thee 1 millioen 7 ton; zaden 2 millioen 7 ton.

Daarentegen zijn er onderscheidene artikelen, waarvan de invoer veel hooger was dan in 1858, als: asschen 7 ton, katoenen garens 3 millioen; wollen garens 1 mill. 7 ton; gerst 1 mill. 4 ton; brood en meel 1 mill; ongesponnen katoen 4 mill.; geslagen en geplet koper 1 mill. 2 ton; kramerijen 7 ton; manufakturen 6 mill.; slagtvee 2 mill.; tabak en sigaren 2 mill. 9 ton; wijn 1 mill. 7 ton; wolle 1 mill. 7 ton.

Onder den vermeerderden uitvoer komen vooral in aanmerking: goud en zilver in staven en gemunt 8 mill.; manufakturen 5 mill. 6 ton; gekorven tabak en sigaren 5 mill. 5 ton; wolle 4 mill. 4 ton; en verscheidene artikelen ad. ½, 1 of 1½ mill. Daarentegen zijn minder uitgevoerd o. a. ruw ijzer 1 mill. 1 ton; koffij 9 mill. 6 ton; tin 1 mill. 4 ton; vlas enz. 2 mill. 2 ton.

Van de voornaamste voortbrengselen van landbouw en nijverheid uit het vrije verkeer zijn in 1859 meer dan in 1858 uitgevoerd: o. a. boter 1 mill. 6 ton; garancine en colorine 1 mill. 5 ton; schapen 44,471 stuks; geraffineerde melis suiker circa 4 mill. pond. Minder uitgevoerd: kaas 400.000 pond; onberoofde fijne meekrap cirka 850.000 pond; koeijen, ossen enz. 7.905 stuks, hokkelingen en kalveren 12,376; varkens 17.001; geraffineerde kandijsuiker 185.000 pd.; ruw vlas, 5.000.000 pond.

De verhouding van den invoer ter zee tot den geheelen invoer was, in vergelijking met 1858 afgenomen, terwijl die aan de landzijde daarentegen is toegenomen; de verhouding van den invoer onder Nederlandsche vlag tot den algemeenen invoer ter zee is ongeveer dezelfde gebleven. De uitvoer ter zee in verhouding tot den algemeenen uitvoer is zeer toegenomen, terwijl die aan de landzijde is verminderd. De uitvoer ter zee onder Nederl. vlag is in verhouding tot den algemeenen uitvoer ter zee dezelfde gebleven.

Scheepvaart in 1859. 727 geladen schepen en 145.219 ton zijn minder dan in 1858 uitgeklaard; in ballast zijn 66 schepen meer ingeklaard, doch 4.209 ton minder. Onder Nederlandsche vlag zijn 146 schepen en 41.125 ton minder ingeklaard dan in 1858. In 1859 zijn 246 geladen schepen meer uitgeklaard, doch 57.705 ton minder in 1858. Onder Nederlandsche vlag zijn 103 geladen schepen meer uitgeklaard dan in 1858, doch 39 624 ton minder; in ballast zijn onder Nederlandsche vlag 315 schepen en 46.232 ton minder uitgeklaard dan in 1858. In 1859 zijn 42 geladen stoombooten meer dan in 1858 ingeklaard, doch 1476 ton minder. Voorts zijn 21 geladen stoombooten en 15.909 ton minder uitgeklaard dan in 1858. Onder Nederlandsche vlag zijn 45 geladen stoombooten en 15,792 ton en 2 stoombooten in ballast minder ingeklaard dan in 1858; en 51 stoombooten met 15.175 ton en 3 in ballast minder uitgeklaard dan in 1858.

Op ulto. Dec. 1859 waren er 32 Nederl. zeeschepen met 4978 lasten minder in de vaart dan op ulto. Dec. 1858. De kustvaart werd door 101 schepen minder dan 1858 uitgeoefend.

Aan vrachtvaart werd door Nederlandsche schepen van vreemde havens op vreemde havens in 1859 deelgenomen door 2,720 schepen en 434,511 ton en 964 schepen en 131,412 ton in ballast; zijnde 184 schepen en 63,794 ton en 69 ballastschepen met 57,678 ton minder dan in 1858.

Scheepvaart langs de rivieren. 284 schepen en 116,014 ton van 1 kubiek el en 764 schepen ledigscheeps en 14,501 ton zijn meer ingeklaard dan in 1858, waarvan onder Nederlandsche vlag 114 geladen met 41,845 ton en 343 ledigscheeps met 6,738 ton. Voorts zijn 423 geladen schepen meer uitgeklaard dan in 1858, doch 8,505 ton minder. Onder Nederlandsche vlag zijn 273 geladen schepen meer dan in 1858 uitgeklaard, doch 5,568 ton minder; leegscheeps 518 schepen meer uitgeklaard, doch ook 25,960 ton minder inhoud.

In 1859 is de handel toegenomen wat den algemeenen invoer betreft, met Denemarken, Frankrijk, Groenland, Hanover en Oldenburg, Japan, Kerkelijken Staat, Lubeck, Mecklenburg, Vereenigde staten van Noord-America, Portugal, Pruissen, Rusland, Zweden, terwijl die uit alle overige landen is afgenomen.

De algemeene uitvoer vermeerderde naar de meeste landen, behalve naar Brazilie, Cuba, Curaçao, Hamburg, Hanover en Oldenburg, kust van Guinea, Oostenrijk, Pruissen, Rusland (zwarte zee), Spanje, Suriname, Turkije.

De doorvoer vermeerderde naar Australie, Belgie, China, Denemarken, Frankrijk, Groot-Brittannie, Hamburg, Japan, Java, enz., Kanarische eilanden, Kerkelijken Staat, Lubeck, Napels en Sicilie, Vereenigde Staten van Noord-America, Noordwegen, Oostenrijk, Rusland, Sardinie, Toskane en Zweden.

De volgende vergelijkende cijfers geven, wat den handel betreft, deze uitkomst:

	1858	1859
Algemeen invoer . . .	*f* 416,756,669	599,670,200
Algemeene uitvoer. . .	» 330,740,977	356,049,104
Doorvoer	» 99,557,489	115,487,508
Invoer tot verbruik. .	» 313,229,144	288,699,170
Uitvoer uit het vrije verkeer.	» 231,183,488	242,561,596

Bij inzage der statistiek in de bijzonderheden moet, even als bij herhaling, hulde gebragt worden aan de zorgvolle zamenstelling zoowel als de nette uitvoering.

SCHEEPSBERIGTEN.

Straat Sunda Doorgezeild.

DATUM.		VLAG.	NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN		NAAR
December	29	Amerikaansch	Pursuit	J. L. Surfaru	Shanghae	12 Dec.	New-York
»	—	»	John Lord	W. H. Beerse	Manilla	15 »	Boston
»	31	Engelsch	Minerod.	A. Black.	Whampoa	14 »	Londen
»	—	»	Housoumont	J. Flamank	Peiko	15 Nov.	Engeland met 2 Batt. Artillerie
»	—	»	Syren	G. Jones	Singapore	25 Dec.	Glasgow
»	—	»	Henrij Miller	R. Pult'	Hongkong	14 »	Londen
Januarij	1	Fransch	Alma	Candelot	Singapore	23 »	Mauritius
»	—	Engelsch	Tasmania	J. Norse	»	27 »	Falmouth
»	2	»	Patriotess	J. J. Russell	»	22 »	Londen
»	—	Deensch	Overmann	J. Gösserho	Foochow	13 »	Melbourne
»	—	Amerikaansch	Zwalton	Th. H. Mertor	Hongkong	22 »	New-York met 5 passagiers
»	—	Engelsch	Ocean Gem	Ths. Cubbius	Singapore	27 »	Engeland
»	3	»	Beuledi	Guntor	Siam	16 »	»

Aangekomen schepen te *Batavia*

DATUM.		VLAG		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS	VAN.		AGENTEN.
Januarij	1	Ned. Indisch	bark	Kata Moemaspandan	Lucas	Cheribon	9 Dec.	Gezagvoerder.
»	2	Nederlandsch	»	Admiraal de Ruijter	S. Stapert	Amsterdam	10 Sept.	Haager en Schuurman.
»	—	»	»	Laura en Adèle	H. von Noel	Samarang	25 Dec.	C. Bahre en G. Kinder.
»	—	Ned. Indisch	»	Sawah Eijoesoer	J. C. Monteiro	Passaroekan	1 Jan.	Buys, Jacobsen & Co.
»	3	»	»	Noorbau	Said Djahia	Singapore	18 Dec.	»
»	—	»	schoen.	Chieftain	J. C. Kruijmel	Tandjong Pandan	29 »	Reijnst en Vinju.
»	—	Zweed	brik	Halder	Sjöberg	Macao	21 »	Busing, Schröder & Co.
»	—	Z. M	stooms.	Groningen .. kapt. lt. t/z.	S. van der Maersch.	Bangkok	24 »	
»	4	»	brik	Haai ... luit. t/z. 1 kl	van Rafers	Muntok	31 »	
»	—	Ned. Indisch	stooms.	Padang	A. Guijot	Soerabaija	1 Jan.	W. Cores de Vries.
»	5	»	»	Batavia	G. A. Neije	Singapore	1 »	»

Vertrokken schepen van *Batavia*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
Januarij	3	Nederlandsch	bark	Ridderkerk	H. Teerlink	Soerabaija
»			»	Louis Meijer	G. H. Holtgreve	Pasoeroean
»	—	»	brik	Willem Eggerts	H. Faber	Nederland
»	—	»	schip	Ouderkerk a/d. Amstel	K. J. Swart	Samarang via Cheribon
»	—	Ned. Indisch	stooms.	Koningin der Nederlanden	E. Lewis	» en Soerabaija
»	—	»	»	Palembang	H. Kramer	Singapore
»	4	Nederlandsch	schip	Amazone	J. Abbink	Nederland
»	—	»	»	Elisabeth en Antoinette	H. A. Besier	Soerabaija en Pasoeroean
»	—	Ned. Indisch	schoener	Gatmier	Said Aloewie	Palembang
»	—	»	bark	Srie Palembang	Lie Bak	»
»	—	Hamburg	schip	Neckar	G. Brolen	Samarang
»	5	Nederlandsch	bark	Herman	M van Velthoven	Nederland
»	—	»	»	Marinus Willem	P. van Duijn	Samarang
»	—	»	schip	Elisabeth	H. A. Harms	»
»	—	Ned. Indisch	stooms.	Prins van Oranje	J. Prins	» en Soerabaija

In lading liggende schepen te *Batavia*.

VLAG		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Cosmopoliet*	Westenenk		Haager & Schuurman.
»	»	Admiraal de Ruijter	S. Stapert	Soerabaija.	»
»	»	Maria Adolfina	Blom	Samarang en Soerabaija	E. Moormann & Co.
»	»	Maria Agnes*	Deursen		»
»	»	Australie*	D. B. Jochems	Soerabaija	»
»	schip	Sophia Koningin der Nederlanden.	L. Klein.		Schimmelpenninck & Co.
»	brik	Rhijnvis Feith*	Lammerts	St. Davids Eiland	Maclaine, Watson & Co.
»	bark	Adriana Petronella*	J. K. Annokkee		Dümmler & Co.
»	»	Wilhelmina	Ihuen		van Ommeren, Rueb & Co.
»	»	Vier Gebroeders*	C. J. Buuk		B. Kopersmit & Co.
»	schip	Louise*	P. Buijs, Jun	Nederland via Samarang	»
»	»	Prins van Oranje	J. Hensing		»
»	bark	Laura en Adèle	H. von Noel	Nederland	C. Bahre & G. Kinder.
Ned. Indisch	»	Maimoen*	Moh. bin Osman	Cheribon	Buijs, Jacobsen & Co.
»	»	Justina*	Ijan Goanleng	Palembang	»
»	»	Gana Salim*	Sech Maharim	Tagal, Sam. en Soerabaija	B. J. Jacobs.
Engelsch	»	West*	Hawkins	Londen	Martin, Dyce & Co.
»	»	Isabella*	Miller		Busing, Schröder & Co.
Fransch	schip	Chateau du Gol*	François		»
»	»	Canton*	Housseis	China via Singapore	Morgan, Melbourn & Co.
Amerikaansch	bark	Windward*	M. P. Hamlin	Soerabaija	Dümmler & Co.
Oldenburg	»	Gottorp*	R. Bergfeldt		E. Moormann & Co.
Hamburg	brik	Christian*	Kinder		C. Bahre & G. Kinder.
Brem	bark	Thusnelda*	Meyer	Nederland	Busing, Schröder & Co.
Zweedsch	»	Eclipse*	Brandt		»
»	brik	Balder*	Sjoberg	Europa	»
»	schip	Avik*	Ahlborg	Finland	van Ommeren, Rueb & Co.

De Particuliere schepen zijn aangeduid met een*

Aangekomen schepen te *Samarang*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	DATUM.	VAN
December	21	Ned. Indisch	schoen.	Srie Cheribon	Ie Eng Tjee	18 Dec.	Cheribon
»	—	Hamburgsch	brik	Peugrau	J. F. Wessenberg	19 »	Batavia
»	22	Ned. Indisch	bark	Kim Tian Goat	Tan Hok Tjoan	20 »	»
»	—	»	stooms.	Oenarang	S. van Holsteijn	21 »	Soerabaija
»	—	Nederlandsch	schip	Anna & Elise	C. J. Jaski	15 Aug.	Amsterdam
»	23	»	bark	Cornelia Anthonie	B. J. Reijnders	20 Dec.	Batavia
»	—	Ned. Indisch	stooms.	Prins van Oranje	J. Prins	22 »	»
»	—	»	»	Palembang	W. Kramer	— »	»
»	24	»	brik	Joesrool Karim	Said Aboesakar	20 »	»

Vertrokken schepen van *Samarang*.

DATEM		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	20	Nederlandsch	schip	Johannes Christiaan	C. van Heemstede Obelt	Pecalongan
»	21	»	»	Constance	M. Kimmerer	Soerabaija
»	—	»	bark	Brouwershaven	P. Jauzen	»
»	22	»	schip	Henriette Elisabeth Susanna	A. Meijboom	Padjerakan
»	—	Ned. Indisch	bark	Kasbul Hair	Said Aasgaf	Grissee
»	—	Nederlandsch	schip	Zeenimph	J. F. Graaf van Bloggen	Batavia
»	23	Ned. Indisch	stooms.	Oenarang	S. van Holsteijn	»
»	24	»	»	Palembang	W. Kramer	Soerabaija
»	25	Nederlandsch	schip	Laura en Adele	van Noël	Nederland
»	—	Ned. Indisch	bark	Emilie	A. de Wolff	Padang
»	—	Bremer	schoener	Willij	Hagemann	Singapore
»	—	Ned. Indisch	bark	Xdroeste	Sech Bakir	Soerabaija
»	—	Fransch	schip	Mascate	Giffist	Frankrijk
»	—	Ned. Indisch	stooms.	Prins van Oranje	J. Prins	Soerabaija
»	26	Nederlandsch	schip	Cornelia Hendrina	C. Jaski	»

Evangelische Gemeente.

Op Zondag den 3den Februarij 1861.

Inleiding tot de Lijdens-Overdenkingen.

WILLEMS-KERK.

NEDERLANDSCH.

Des voormiddags ten 9 ure, Ds. *van Davelaar.*

BUITEN-KERK.

MALEISCH.

Des voormiddags ten 9 ure, Ds. *Brumund.*

NIEUWE KERK.

NEDERLANDSCH.

Des voormiddags ten 9 ure, Ds. *Adèr.*

Op Woensdag den 6den Februarij 1861.

ARMEN-HUIS.

MALEISCH.

Des avonds ten half 7 ure, Ds. *Scheuer.*

Roomsch-Katholijke Gemeente.

Op Zondag den 3den Februarij 1861.

Eerste H. Dienst, des morgens ten 7 ure.

Hoog-dienst, des morgens ten half 9 ure.

Lof, des avonds ten 6 ure.

Batavia — H. M. VAN DORP.

TWEEDE BIJVOEGSEL behoorende bij den *Java-Bode*, van Zaturdag den 5 Januarij 1861 No 2.

In lading liggende schepen te *Samarang*.

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch.......	schip	Stad Enschede....................	M. J. B. Noordhoek Hegt...	Nederland..................	Mac Neill & Co.
„	„	Tonia....................	C. F. Zeeman..............	Nederland..................	Jacobson & Co.
„	schoener	Marianna....................	H. P. Gröbbeck..............	....	Dorrepaal & Co.
„	bark	Cornelia Anthonie....................	B. J. Reijnders..............	Nederland..................	van den Broek & Veeckens.
„	schip	Anna en Elize....................	C. Jaski..............	....	Mac Neill & Co.
Hamburg............	brik	Pengrun....................	J. F. Wesenberg..............	....	Jacobson & Co.
Engelsch............	bark	Amalia....................	W. M. Barton..............	Nederland..................	Dorrepaal & Co.
Ned. Indisch.......	„	Sara Eleonora....................	D. Schuijmer..............	Batavia..................	„
„	„	Justina....................	H. A. Drebfahl..............	China..................	Gezagvoerder.
„	„	Ellen....................	F. A. P. We_tholt..............	Batavia..................	B. Kopersmit & Co.
„	schip	Maria Henriette....................	J. Winter..............	Batavia..................	„
„	bark	Soootban....................	Sech Banseer..............	Banjermassing..................	Gezagvoerder.
„	schoener	Srie Cheribon....................	Iugtjie..............	....	„
„	„	Hong An....................	Lim Kwe Soeij..............	....	„
„	bark	Kiem Tiong Hoat....................	Tan Hok Tjoanan..............	Banjermassing..................	„
„	brik	Joesrool Karim....................	Said Aboebakar..............	Soerabaija..................	„

Aangekomen schepen *te Cheribon*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec.	24	N. I.	brik	Cheribon Packet.....	Massingham ..	Pekalongan
„	27	„	„	Kalimaas	Sech Boegies..	Uit zee
„	—	Ned.	bark	Eva Johanna	S. van Bachove	Tagal
„	—	N. I.	„	Borneo.............	Go Banhok...	Batavia

Vertrokken schepen van *Cheribon*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	24	Ned.	brik	Olbers..............	Windhorst....	Batavia

Vertrokken schepen *van Indramaijo*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	24	N. I.	brik	Tartar	Tan Ingpan...	Batavia

Aangekomen schepen te *Pecalongan*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec.	24	Ned.	bark	Johannes Christiaan.	Obelt.........	Samarang

Vertrokken schepen van *Pecalongan*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	24	N. I.	bark	Batavia	Oeij Soewio...	Batavia

Aangekomen schepen te *Grissee*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec.	14	N. I.	brik	Salim................	Sech Bahasoan	Soerabaija
„	17	„	schoen.	Machmoed...........	Said Segaf....	„
„	—	„	bark	Fathul Joesoor.......	Said Aldjuffri.	Pontianak
„	22	„	„	Johanna	A. Tholen....	Batavia

Vertrokken schepen van *Grissee*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	24	N. I.	brik	Inglie...............	Oeij Eokkiem.	Soerabaija

Aangekomen schepen te *Sumanap*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGV.	VAN
Dec.	13	N. I.	schoen.	Balhaer	Pa Saidin.....	Palembang
„	—	„	kotter	Sie Berkat...........	Sech Oe-Bagraf	Pontianak
„	18	„	schoen.	Bella................	Juno.........	Pasoeroean

Vertrokken schepen van *Sumanap*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	18	N. I.	bark	Kalimantan..........	Lie Oentat....	Banjermassing
„	19	„	schoen.	Bella................	Juno.........	Pasoeroean
„	—	Ned.	bark	Ulijsse	Mollinger.....	Tjilatjap

Aangekomen schepen te *Probolingo*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec.	19	Ned.	schip	Amsterdam	Wiegmink.....	Soerabaija
„	—	„	bark	Wilem de Zwijger....	Dries.........	„

Vertrokken schepen van *Probolingo*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	20	Ned.	bark	Walcheren...........	D. H. van der	Nederland

Aangekomen schepen te *Panaroekan*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov.	29	Ned.	bark	Nieuwland...........	P. G. Pot ...	Probolingo
Dec.	1	N. I.	schoen.	Katjoong............	Latip	Pasoeroean
„	13	Ned.	schip	Cornelis Houtman....	J. H. Rolman.	Bezoekie
„	—	N. I.	kotter	Carolina	Pa Sakie......	Pasoeroean
„	16	„	schoen.	Katjoong............	Latip.........	„
„	—	„	kotter	Krabbe	Mardam	„

Vertrokken schepen van *Panaroekan*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	11	Ned.	schip	Jupiter	P. Burggraaff.	Nederland
„	16	N. I.	kotter	Carolina.............	Pa Sakie.....	Pasaeroean

Aangekomen schepen te *Banjoewangie*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec.	11	Ned.	bark	Joan Melchior Kemp..	J. K. Salm..	Pasoeroean
„	13	„	„	Jupiter	P. Burggraaff	„
„	18	N. I.	schip	Waterloo............	M. Paulino...	Tjilatjap
„	—	Ned.	„	Salatiga.............	Biesthorst....	Pasoeroean
„	—	„	„	Billiton.............	Ganswijk	Porbolingo
„	—	„	bark	Johanna Geertruida..	Flens Johz...	„

Vertrokken schepen van *Banjoewangi*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	14	Ned.	bark	Joan Melchior Kemper	Salm.........	Amsterdam
„	16	„	„	Jupiter..............	Burggraaff....	„
„	—	N. I.	„	Waterloo............	Paulino	Sumanap

ZEETIJDINGEN.

Aangekomen.

Brouwershaven. 16 Nov. Catharina Maria, v. d. Tak, Batavia.
18 President Plate, Harten, dito.
Koning en Vaderland, van Bruggen, dito.
Guinea, van Boven Fagg, dito.
Juno, Nicolai, Padang.
Wursata, Becker, New-York.
19 Joh. Christina, de Boer, Batavia.
21 Zwijger, Hoogland. dito.
Hellevoetsluis. 22 Nov. Gouverneur van Swieten, v. d. Harst, Tjilatjap.
24 Arlequin, Singer qq, Batavia.
Texel. 20 Nov. Kandanghauer, Zeelt, dito.
Barend Willem, Retgers, dito.
Prof. Suringar, Sneltjes, dito.
Henriette, Portenger, dito.
Oscar I, Thompson, dito.
Cecilia, Krönham, dito.
Vice-Admiraal Gobius, van Duin, Padang.
Imogène, Ferguson, St. Helena.
Const. Maria, Kraaij, Sunderland.
22 Decima, Akkerman, Banjoewangie.
Martha en Jacoba, de Vries, Tjilatjap.
Willem Daniel, de Meester, Batavia.
Anthonia Maria, Molenaar, Westkust van Afrika.
24 Schoon Verbond, Borchers, Wijnkoopersbaai.
Vlissingen. 20 Nov. Hiram, Roelfsema, Rio-Janeiro.

Vertrokken.

Brouwershaven. 24 Nov. Herman, Kuhlmann, New-York.
Hellevoetsluis. 10 Nov. Twilight, Gates, New-York.
12 Benin, Walter, Macasser
Texel. 10 Nov. Z. M. schroefschoener, Reteh, de Kock, Batavia.
Z. M. flotille-vaart. Haarlemmermeer, Koning, dito.
18 Clio, Wijnmalen, Batavia terug uit zee.
24 Vriendentrouw, Grevelink, Batavia.
Bilderdijk, Löschen, dito.
Alcyone, Haacke, Soerabaija.
Lammina Elisabeth, Gersen, dito.
Sir Robert Peel, Lange, Padang.
Alexander, Dekker, Macasser.
Agatha en Maria, van Zijp, Kaap de Goede Hoop.
Medea, Lourens, Rotterdam.
Vlissingen. 9 Nov. Nina, Huisman, Buenos-Ayres.

Zeilklaar.

Brouwershaven. 25 Nov. Hendrika, Bonn, Batavia.
Kalimaas, Jonker, dito.
Nederland en Oranje, van Ruijven, dito.
Batavier, Pfeiffer, dito.
Arij Scheffer, Kunst, Melbourne.

Hellevoetsluis. 25 Joh. Hendr. Ferdinand, Lodewijks, Batavia.
Twee Cornelissen, Pottjer, Buenos-Ayres.
Cornelia, Oltmans, dito.
Fanny Kirchner, de Lange, New-York.
Hendrina, Pompe, Newcastle.
Jacoba, Schaap, dito.
Maria Diederika, van Marion, dito.
Texel. Christina Helena, Tjebbes, Batavia.
Huijdecoper, Ninck Blok, dito.
Doggersbank, Kerkhoven, dito.
Elise Henriette, Deterding, dito.
Clio, Wijnmalen, dito.
Galilei, Kok, Soerabaija.
Koning Willem III, Zeijlstra, dito.
Brazilie Packet, Nijman, Buenos-Ayres.
Zierikzee. 25 Nov. Stad Zierikzee, Klein, Batavia (via Newcastle.

(*Wordt vervolgd.*)

Scheepstijdingen.

Rotterdam 25 Nov. Het alhier te huis behoorende schip Macao. kapt. Kroll, van Sunderland naar Singapore, is den 7den Oct. gepraaid op 8° 30′ NB. en 20° 10′ WL. hebbende toen 70 dagen reis. Het schip had op 40° NB. de booten en alles van dek verloren.

Texel 24 Nov. Het Nederl. schip Clio, kapt. Wijnmalen, den 13den dezer van hier naar Batavia vertrokken, is den 20sten met verlies van bramsteng, kluiverboom en met meer andere schade uit zee teruggekomen.

— Met het schip Imogéne, kapt. Ferguson, 21 dezer van St. Helena binnengekomen, is aangebragt de lading van het op evengenoemde plaats afgekeurde Engelsche schip Scotia; kapt. Ward, van Banjoewangie naar Amterdam bestemd.

Deal 21 Nov. Het Nederlandsche schip Buitenzorg, kapt Ruhaak, van Newcastle naar Batavia, heeft gepasseerden nacht onder Dover anker en ketting verloren, doch is daarvan op nieuw van hier, voorzien.

New-York 30 Oct Het alhier van Newcasle gearriveerde Nederlandsche schip Wildeman, kapt. Driest, heeft gedurende de reis kluiverboom en spil gebroken en nog eenige andere schade bekomen.

Handelsberigten.

TE AMSTERDAM EN ROTTERDAM.

VAN 9 tot 24 NOVEMBER 1860.

Ofschoon er omtrent de staat van zaken op politiek terrein nog groote onzekerheid heerscht, zoo schijnt toch de gezigteinder eenigzins minder bewolkt en meent men ten minste uit de retraite van Garibaldi te mogen afleiden dat, wat Italie betreft, voorloopig de middelen van geweld gestaakt zijn, om nu te trachten de eindregeling bij schikking tot stand te brengen. Op den handel had dit reeds eenigen invloed; niet dat wij het bepaald terugkeeren van het vertrouwen kunnen melden, doch in de vraag is duidelijk eenige verbetering te bespeuren en had zulks in sommige artikelen ook een meer levendigen omzet ten gevolge.

Grootendeels bepaalt de vraag zich nog tot orders voor dadelijke behoeften, waaruit blijkt dat de voorraden bij den winkelier gering zijn en daar deze zich voortdurend alléén voor korten tijd voorziet, uit gebrek aan genoegzaam vertrouwen in den tegenwoordigen prijsstand, zoo ziet men eene aanhoudende vraag tegemoet, hetgeen de houders in hunne vaste stemming bevestigt.

Suiker bedong op nieuw hoogere prijzen, en de in veiling der N. H. M. aangeboden 17,200 kr. Java vonden grif nemers tot *f* 1½ à *f* 2 boven de prijzen der laatste September-veiling. Rijst blijft in goede stemming; tot vaste prijzen werden enkele partijen uit de hand afgedaan, en de verdere omzet werd alleen belemmerd door de hooge vorderingen der houders. Koffij onveranderd op 38½ à 39½ c. voor goed ord. Java; er vertoont zich weder meer vraag, waaraan door de vastheid der houders slechts gedeeltelijk kon voldaan worden. Van Arak werden een paar partijen Batavia tot *f* 145 à *f* 148 verkocht. Van Huiden blijven alléén goede kwaliteit O. I. vaste prijzen bedingen; vooral prima ligte Java Runder-, welke voor export gevraagd worden.

Als een der belangrijkste feiten, die sedert geruimen tijd op financieel gebied plaats vonden, verdient hier vermeld te worden de buitengewone en plotselinge verhooging van het disconto te Londen, zijnde binnen een tijdsverloop van 3 dagen (van 13 tot 16 dezer), van 3½ op 6% gestegen. Deze rijzing, welke op onzen geldmarkt gelukkigerwijze geen invloed had, verspreidde daarentegen in Engeland en Frankrijk niet weinig schrik; zoowel uit vrees voor de moeijelijkheden die daaruit voor den handelsstand zouden ontstaan, als voor de onbekende omstandigheden, die een zoodanige maatregel hadden vereischt en waaromtrent men zich in allerlei gissingen verloor. Gelukkig echter duurde deze spanning niet lang; daar toch bleek dat het slechts een strijd was tusschen de bank van Engeland en de bank te Parijs, — welke laatste den goudvoorraad der Engelsche bank op zoodanige wijze bleef bestormen dat men zich voorzichtigheidshalve wel genoodzaakt zag het disconto tot een ongewoon cijfer te verhoogen en reeds den 21sten werden de gemoederen weder geheel gerustgesteld door het bekend worden van het compromis, waarbij de bank van Engeland aan die te Parijs £ 2,000,000 in goud zal verstrekken tegen dezelfde waarde in zilveren staven. — De geldmarkt te Londen is reeds veel slapper en men verwacht spoedig eene verlaging van het Disconto.

Koffij. — *f* 38,50 @ *f* 39,50.

Rijst goed prijs houdend. In Java ging niets om.

Java Tabak. De vraag naar gespikkeld dekblad duurt voort; deze soort zoowel als donkerbruin ongespikkeld bedingt hooge prijzen. Variabele en ligtkleurige worden betrekkelijk laag verkocht. Blank middelblad soorten vinden in de prijzen van 30 à 40 c. ook veel vraag.

(*Wordt vervolgd.*)

Aangekomen Passagiers.

Van Java: Per President Plate, kapt. Harten: De heeren Mollier, Hartmans, Gouggrijp, van Heerde, Alertz, Kramer, Pluijm, Kimpe, Koch en Westerhoff.

Per Koning & Vaderland, kapt. van Bruggen: De heer A. d'Aumurie, gepens. kapitein der infanterie.

Per Juno, kapt. Nicolai: De heer Kerkhoff.

Per Willem Daniel, kapt. de Meester: Mevr. de Wed. van Braam van Son, geb. van Alphen, met dochtertje; van Bijlevelt, kapt. bij het O.-I. Leger.

Per Kandanghauer, kapt. Zeelt: De heer F. Z. W. Grust O.-I. ambtenaar.

Van Padang: Per Vice Adm. Gobius kapt. van Duin: De heer L. G. Pauls, kapt. der O.-I. infanterie.

Vertrokken Passagiers.

Naar Batavia: Per Clio, kapt. Wijnmalen: De heeren J. A. J. Voet en H. Gijselman.

Per Bilderdijk, kapt. Löschen: Komm. Scheepens, de luit. Stallé, offic. van gez. Dulken, de luits. Carlier, Eyken, Scheltema, Heinekamp, Gouda, Quint, Goslings en van Lennep, de heeren Meyboom, Hayne en Stollé, mej. Brand, 63 Soldaten, 4 onderofficieren en 2 onder-adjudanten.

Per Alcyone, kapt. Haacke: De heer Gebauer en echtg, mej. Kinder, de heeren Kalkoen, Carp. en twee heeren Vrede.

Naar de Kaap de Goede Hoop en Port-Natal: Per Agatha & Maria, kapt. van Zijp: De heeren C. A. Vrede, echtg. en kind; H. G. Kepler Hesseliuk en kinderen, J. H. Junius, H. Reeders, W. van der Tuuk, Wegener. F. D Kap, A. Nachtegal, E. Enderman, J. Lion Cachet. R, Wildeboer, F. H. Smit, J. Holscher, G. van Bergen en echtg., H. Stijger, W. A. Groenewoud en echtg, W. F. Tadema, echtg. en familie, E. F. van den Bosch, echtg. en kind. H. R. Snell, J. M. Lugten, J. H van den Wetering, F. Robbé F, G. van Zalingen, echtg en kind, J. Puls, K. Groot, H. F. Oberg; mejufvrouw J. M. van den Bosch, J van den Bos, W. A. Zeener, N. Nachtegal, M. Hubener, L. Driwes, P. Kinderman, M. Pfeil, L. Ritter. L. Wittinga, M. G. en B. C. Oberg.

243ste Staats-Loterij.

PRIJZEN VAN *f* 100 EN DAARBOVEN.

Derde Klasse.

1ste Lijst: Nos. 2398 en 5449, ieder *f* 1000; no. 9148, *f* 400; No. 305, *f* 200; nos. 179 11241 11708 13157 15734 en 17146, ieder *f* 100.

2de Lijst: No. 621, *f* 2000; no. 17001, *f* 1000; nos. 10202 en 15938, ieder *f* 400; Nos. 6750 en 12391, ieder *f* 200; nos. 715 2013 en 10707, ieder *f* 100.

3de Lijst: No. 14469, *f* 5000; no. 6885, *f* 1500; nos. 6024 en 17598, ieder *f* 1000; Nos. 16317 en 17762, ieder *f* 400; Nos. 999 3767 7577 12054 12811 en 12998, ieder *f* 100.

4de Lijst: No. 11393, *f* 25,000; no. 7123, *f* 1500, nos. 6657 en 10414, ieder *f* 200.

Marktprijzen.

TE BATAVIA, DEN 5 JANUARIJ.

Arak, *f* 55, @ *f* 60.— afgedaan.
Koffij, Java. *f* 35,50 @ *f* 36,50 geen afdoening.
———, Padang, zonder aanvoeren.
Suiker No. 16 *f* 15,50,— @ *f* 16,50 geboden.
Jenever A. V. H. bij Reynst en Vinju *f* 11,50— p. kelder, in Consumptie.
Gom elastiek *f* 96,—
Peper (Lampong *f* 19,— @ *f* 21,— p. pic. naar kwal.
Rijst, Indramaijo met zakken, oogst verkocht
———, witte Batavia, 1ste kwaliteit, *f* 150,— @ *f* 180— voorraad gering
———, „ „ 2de kwaliteit, *f* 135— @ *f* 140,— „
———, Carga *f* 120 @ *f* 135,— „

Wisselkoers.

Op Holland 6/m. dato 102½ @ 102¾ % bij partikulieren.
„ „ „ „ 101 % bij de Factorij
„ „ „ „ 102 „ „ het Gouvernement.
„ Londen „ Zigt 11,30 @ 11⅜ per £
„ China *f* 2,80 per dollar nominaal
„ Singapore *f* 2,80 per $
„ Calcutta *f* 123 — 100 Cs. Rs.
Spetien. Sovereings *f* 13 —
Ducaten 7,20 oude
„ 6,35 nieuwe
Mex. Dollars 2,65 @ *f* 2.70.

Handelsberigten.

AAN- EN UITVOER TE BATAVIA,

VAN 2 TOT 4 JANUARIJ 1861.

Aanvoer.

Van Decima per Ned. schip *Stelle Maris*, gez. Leefiang, agt. van Ommeren, Rueb en co.

50 kn. sakky, 21 bn. matwerk, 10 pakk. vloermatten, 238 md. aardewerk, 1 kt. medicijnen, 1 do. lantaarns, *B. Kopersmit en co.*
13 coll. Jap. goederen, 52 kn. schutsels, 1 aambeeld, 2 geldkisten, 4 bankschroeven, 1 balans en gewigten, 1 brandspuit, 1 kt. stangen, 1 bascule, 15 dommekrachten, 25 keld. klapper olie, 1 kt. chitzen, 1 do. roskamen, ...
1527 kn. boomwas, 127 kn. en 729 pakk. ...., 21 bs. ruwe zijde, *N. H. M.*

Van Padang en Bencoelen per N. I. stooms. *Ambon*, gez. Vogel, agt. W. Cores de Vries.

61 pic. was, 175 do. benzoin, 9 thails goudwerk, 23 do. gomelastiek, 135 do. rotting, 2 do. ameer, 50 do. zw. peper, *Lim Hoa*.
1 pic. vogelnestjes, 18 do. schelpen, *Tan Boensan*.
27 planken, 10 pic. agar agar, *Tjoa Tjengian*.
6 kn. kat. goederen, 25 corg. slendangs, 6 do. doeken, 25 ℔ gouddraad, *Order*.
42 pic. koffij, 22 do. gomelastiek, 7 do. gutta percha, 13 do. tabak, 44 do. rotting, 60 do. was, 100 do. zw. peper, *Moesaniep*.
10 pic. gomelastiek, *Elliot*.
54 pic. wit en 149 do. zw. peper, 15 do. gomelastiek, *Hunter, Houghton en co.*

Uitvoer.

Naar Nederland via Tjilatjap per Ned. schip *Ida Maria de Raadt*, gez. de Boer, agt. van Ommeren, Rueb en co.

400 pic. tin, 60 do. rotting, *N. H. M.*

Voor Tjilatjap.

10,000 zakken, 1 kt. kantoorbehoeften, *N. H. M.*
8 kn lampen, 1 do. provisien, 1 rol leder, 2 vs. meel, 12 do. azijn, *Winsser, de Lange en co.*
1 kt. provisien, 1 do. pruimen, 2 do. vruchten op water, 1 do. olijven, 2 do. meel, 10 vs. boter, 4 kn. champagne, 2 kn. cognac, 2 do. likeuren, 2 do. kiersch. 5 vn. bier, 2 do. siropen, 2 do. portwijn, 2 do. bourgogne, 4 kn. min. water, 1 do. porcelein, 10 vs. haring, 13 kn. provisien, 1 do. kazen, 11 vs. spek en rolpens, 1 pak zeep, 5 md. bier, 2 kn. wijn, 1 do. glaswerk, 1 do. jaconets, 1 stel lepels, 1 speeldoos, *L. Platon en co.*

Naar Nederland via Pasoeroean per Ned. schip *Henricus Gerardus*, gez. v. d. Veen, agt. Paine, Stricker en co.

2500 pic. koffij, 100 do. rotting, 300 do. oud kopergeld, 50/m. goeniezakken, 3 pic. goeniegaren, *N. H. M.*

Naar Singapore per Fr. schip *Bon Père*, gez. Bourat, agt. J. Cezard en co.

206 coll. diversen, 1 partij steenkolen, *Aan boord gebleven lading.*

Naar Nederland via Pasoeroean per Ned. schip *Louis Meijer*, gez. Holtgreve, agt. Landberg, Bezoet de Bie en co.

2970 pic. rijst, 100 do. gomdammer, 16 vs. vleesch en spek, 2 do. brood, 6 roll. zeildoek, *Agenten*.
10 pic. rotting, 1657 do. koffij, *Paine, Stricker en co.*
1000 pic. tin, 500 do. Java thee, *N. H. M.*

Naar Nederland via Soerabaija per Ned. schip *Ridderkerk*, gez. Teerlink, agt. B. Kopersmit en co.

100,000 ℔ steenkolen, 50 hammen, *Aan boord gebleven lading.*
325 pic. rotting, *Busing, Schröder en co.*

Naar Nederland via Soerabaija en Pasoeroean per Ned. schip *Admiraal Tromp*, gez. van Tubergen, agt. B. Kopersmit en co.

25/m. goeniezakken, 450 pic. kop. munt, 150 do. rotting, 3000 do. koffij, 2 vn. brood, *N. H. M.*
10 pijp. en 25 kn. bier, 1 do. porcelein, *Aan boord gebleven lading.*

Naar Palembang per N. I. bark *Berkatool Adjelan*, gez. Go Tjembeng.

1 kt. naaigaren, *Aan boord gebleven lading.*
75 pic. rijst, 45 do. suiker, 12 do. katj. olie, *Go Tjembeng.*
16 pic. suiker, 2 ks. spiegeltjes, 5 do. zeep, 1 do. goudverguldsel, 70 do. katj. olie. 1 do. kramerijen, 3 blikk. verf, 2 corg. bamb. hoeden, *Tjia Oei.*
f 5000 zilv. munt, 3 bn. garen, 4 ps. madapoll., 5 pic. suiker. 2 ps. ongebl. katoen, *Abdul Rachman.*
13 pic. katj. olie, 15 do. suiker, 1 kt. valsch verguldsel, 15 vs. verfolie, 1 pic. agar agar, *Tjia Engtjoei.*

Naar de Lampongs per N. I. brik *Elise*, gez. Schipper, agt. P. Landberg en Zoon.

4 tafels, 4 kn. glaswerk, 1 do. aardewerk, 1 do. kramerijen, 1 do. zadelwerk, 1 do. hammen, 2 do. provisien, 7 stoelen, 1 pak matten, 24 vs. worst en rolpens, 3 tromm. beschuit, 12 vs. haring, 10 vs. groenten, 1 do. boonen, 1 vt. en 1 kt. lampen, 2 do. sla olie, 1 zak erwten, 1 kt. broodsuiker, 1 do. koek, *Ahlers.*
24 ijzeren platen, 10 coll. artill. en 13 do. gouv. goederen, *f* 8000 kopergeld, 3 stav. ijzer, 1 ijzeren aambeeld, 13 coll. diversen, *Gouvernement.*

AAN- EN UITVOER TE SAMARANG.

VAN 20 TOT 27 DECEMBER 1860.

Aanvoer.

Van Nederland per Ned. schip *Anna en Elise*, gez. C. J. Jaskie.

2 kn. koopmanschappen, *J Hijmans.*
4 kn. koopmanschppen, 1 ks. diversen, *Wermuth en co.*
5 kn. en 1 pak monster, *van den Broek en Veeckens.*
16 kn. koopmanschappen, 78 kn. wijn, 61 kn., 2 md. en 1 vt. provisien, 356 hammen, 4 st. rookvleesch, 1 kt. en 146 st. kazen, 64 md. selterwater, 16 kn. manufact., 2 pakk. monsters, 12 coll. medicijnen, 20 bemande, 25 keld. en 23 kn. potten, 360 keld. lijnolie, 50 vs. menie, 11 vs. haring, 5 kn. ansjovis, 600 st. staal, 1 duivenhok, 1 kt. rijtuig, 1 do. boeken, 1 do. schoenen, 7 ks. en 291 coll. diversen, 102 nagelkousen, 9 vn. spek, 580 vs. boter, 51 ks. likeuren, 282 tonn. teer, 215 kn. glas en aardewerk, 8 st. en 1 kt. machinerien, 100 vn. bier, 100 arak leggers, 150800 st. steenen, 10 vn. zilv. munt, 6 kn. kramerijen, 1 kt. porcelein, 50 keld. genever, *Order.*

Uitvoer.

Naar Nederland per Ned. schip *Anna*, gez. J. R. Bok.

75 pic. rotting, 7255 do. suiker, *N. H. M.*
6 ps. Jap. gendies, 4 vn. vleesch, *van Hulsteijn en co.*
3 vn. gez. vleesch, uit entrep. *Jacobson en co.*
2 vn. gez. vleesch, *Nootbaar.*

Naar Nederland per Ned. Bark *Laura en Adele*, gez. von Noël.

1267 pic. koffij, 6196 en indigo, 1000 ps. koehuiden, *N. H. M.*
1 ks. gendies en schalen, 1 ks. gember, *van Hulsteijn en co.*

Aangekomen Passagiers te Batavia.

van 2 tot 5 Januarij 1860.

Met het N. I. stooms. Ambon, Kapt. W. Vogel, de hh. Dr W. H. de Vriese, Servatius, Stort, Wichers, de Serière, W. F. Godin, van Raders, Kempees en Kinderen, mej. Klerks en Z. M. troepen van Padang.

Met de Ned. bark Admiraal de Ruijter, Kapt. S. Stapert, de hh. de Paulij, Freni, Ernst en Engelken en de Offic. van Adm. Carlier van Amsterdam.

Met Z. M. stooms. Groningen, Kapt. Luit. t/z. S. van der Meersche, de Ned. Kommissaris voor Siam en Japan Mr. J. H. Donker Curtius van Bangkok.

Met het N. I. stooms. Padang, Kapt. A. Guijot, de Kapt. der Genie Hageman en familie, Ds. Briet en 4 Eng. matrozen van Soerabaija.

Met het N. I. stooms. Batavia, Kapt. G. A. Neije, de hh. van der Hucht, echtg. en dochter, J. Watson, B. Hindersen, L. J. H. Bouman, E. J. Kerkhoven, Fraser, echtg. en kinderen, Goij, Niassen, echtg. en 1 kind, Ranzow en mevr. E. Andreas van Singapore via Riouw en Muntok.

Vertrokken Passagiers van Batavia.

van 2 tot 5 Januarij 1860.

Met het Ned. Ind. stooms. Palembang, Kapt. H. Kramer, de hh. Meerrees, echtg. en 2 kinderen, J. Scholten J. Froudema, du Cloux, echtg. en 1 kind, Gersen, ten Siethoff, C. Bremer, Williams, Shellij, Esperanse de Thun, Granpre Moliere, Einthoven, J. E. Dumas, Griffin, A. Spottswood en Z. M. troepen naar Singapore via Muntok en Riouw.

Met het Ned. schip Zeenijmph, Kapt. Graadt van Roggen, de hh. Gallé, echtg. 3 kinderen en 2 bedienden, Kapt. der Inf. Tuckerman en echtg., Mejufvr. Strik van Wijck met 1 bediende, Hugenholtz, Angenent, echtg. en Zoontje en jongeheer ten Siethoff naar Amsterdam.

Van elk in deze courant voorkomend artikel, dat geen bloote nieuwstijding of aankondiging bevat, stelt zich verantwoordelijk voor de wet H. M. VAN DORP.

SNELPERSDRUK VAN H. M. VAN DORP TE BATAVIA.